

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Zavedení eura v Estonsku

Euro adoption in Estonia

Eva Hebrová

Plzeň 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Zavedení eura v Estonsku

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 03. 05. 2012

.....

Hebrová Eva

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Vendule Mašátové, Ph.D. za ochotu, trpělivost a cenné rady. Dále děkuji celému pedagogickému sboru Západočeské univerzity v Plzni Fakulty ekonomické za získání odborných znalostí během mého studia a v neposlední řadě děkuji mé rodině, která mě po dobu mého studia podporovala.

Obsah

ÚVOD	6
1 HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE	8
1.1 Počátky měnové integrace	8
1.2 Realizace Hospodářské a měnové unie.....	10
1.3 Konvergenční kritéria	12
1.4 Klady a zápory přijetí eura.....	15
2 ESTONSKO PŘED ZAVEDENÍM EURA	18
2.1 Plnění konvergenčních kritérií	19
2.1.1 Inflační kritérium.....	19
2.1.2 Úrokové kritérium	20
2.1.3 Kritérium směnného kurzu	20
2.1.4 Kritérium veřejných financí	21
2.2 Přípravy na přechod z koruny na euro.....	22
2.2.1 Estonská centrální banka.....	23
2.2.2 Výměna hotovostního oběživa	25
2.3 Informační a mediální kampaň.....	30
3 ESTONSKO JAKO SOUČÁST EUROZÓNY	34
3.1 Postoj obyvatelstva ke změně	37
3.2 Očekávaný výhled v letech 2011 – 2013	42
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
SEZNAM PŘÍLOH	53
PŘÍLOHY	54

ÚVOD

Hlasování o vstupu Estonska do Evropské unie (EU) se uskutečnilo 14. září 2003, kdy se pro vstup druhého nejmenšího člena Evropské unie vyslovilo téměř 66,8% [1, str. 185] hlasujících. O necelý rok později, 1. května 2004, proběhla pátá vlna rozšiřování EU, která byla na základě rozhodnutí Evropské rady rozdělena do dvou částí. První část vlny tvořilo deset zemí včetně Estonska, druhou část tvořilo Bulharsko a Rumunsku. Tyto země měly příslib pozdějšího vstupu.

Velmi záhy po vstupu do Evropské unie vyjádřilo Estonsko zájem o vstup do Evropské hospodářské a měnové unie, aby mohlo začít plnit tzv. konvergenční kritéria, jež jsou nezbytná pro začlenění do eurozóny. Tato země vstoupila již v červnu 2004 (tedy velmi krátce po vstupu do EU) do režimu směnných kurzů ERM II, jejímž smyslem je snížit kolísavost měny a ujistit se, že přechod na novou měnu nezpůsobí zemi šok. Významný datum, který pro estonský národ znamenal krok vpřed, byl 13. červenec 2010. V tento den rada rozhodla, že Estonsko splňuje veškeré podmínky nezbytné pro přijetí eura, a že 1. leden 2011 nebude znamenat pouze změnu v letopočtu, ale i změnu v národní měně. Estonsko se tedy stalo první zemí bývalého Sovětského svazu, které se zařadilo do eurozóny a stalo se tak jejím 17. členem.

Téma bakalářské práce – Zavedení eura v Estonsku, jsem si vybrala proto, že je pro mě problematika eura zajímavá. V médiích je slovo euro velmi často skloňované, zejména v případě otázek budoucnosti eurozóny, respektive celé EU. Euro ale především představuje společné platidlo pro více jak 330 miliónů Evropanů a nám, jakožto členské zemi EU a potenciální zemi eurozóny, by otázka eura neměla být lhostejná. Ovšem zda je přijetí eura pro konkrétní zemi přínosem, nebo naopak, je velmi ožehavou otázkou, na kterou nejlépe odpoví čas.

Cílem mé práce bude popsat a přiblížit zavedení eura v Estonsku, popsat a zhodnotit jednotlivé fáze plnění konvergenčních kritérií nezbytných pro vstup do Hospodářské a měnové unie (HMU) a v neposlední řadě i zhodnocení postoje obyvatel Estonska na zavedení nové měny.

Bakalářská práce je rozčleněna do tří kapitol, které jsou rozděleny na subkapitoly a obsahují podrobnější popis dané problematiky. První kapitola obecně pojednává o společné měnové jednotce euro a jeho vývoji, o zemích spadajících do eurozóny a tvořících Evropskou měnovou unii a obecném znění konvergenčních kritérií.

Druhá část je zaměřena na analýzu plnění konvergenčních kritérií v Estonsku a popsání příprav na zavedení eura, tzn. přípravy na výměnu hotovostního oběživa a mediální i informační kampaň pro obyvatele.

Poslední část představuje vyhodnocení postoje obyvatel po zavedení nové měny, například jak byli obyvatelé spokojeni s informační a mediální kampaní nebo zda pro ně bylo obtížné manipulovat s eurobankovkami. Kapitulu uzavírá očekávaný výhled v letech 2011 – 2013.

1 HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE

1.1 Počátky měnové integrace

„Už v antickém Řecku a středověké Evropě pociťovali lidé potřebu vytvořit jednotný směnný prostředek. Tyto prototypy unií neměly centrální měnovou pravomoc nebo měnovou politiku, a přesto v nekomplikovaných ekonomikách své doby fungovaly překvapivě dobře. Opravdu prvním moderním příkladem by byla měnová unie koloniální Nové Anglie.“ [2, str. 25] Nová Anglie nechala tisknout čtyři druhy papírových bankovek, které se staly oficiálním platidlem až do roku 1750 ve všech jejích koloniích. Vlády kolonií tyto papírové bankovky uznávaly i jako nástroj pro placení daní. Ovšem první významný impuls pro počátek měnové integrace v Evropě představoval konec druhé světové války.

Druhá světová válka znamenala pro Evropu zrod myšlenky na její sjednocení, neboť oslabení některých států během války, členění nacistickému nebezpečí a především pocit nejistoty, se stal silným motivem pro zmírnění národní rivality. Proto padesátá léta představovala položení „základu“ procesu evropské integrace, protože v roce 1952 vzniklo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO). Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko podepsaly Smlouvu o ESUO. Tento okamžik je nazýván vznikem tzv. „Šestky“ a okamžikem zahájení integračního procesu v Evropě.

Další významný okamžik pro Evropu znamenal 25. březen 1957, kdy proběhlo podepsání dvou dohod ministry zahraničí „Šestky“ v Římě (někdy též označované jako tzv. Římské smlouvy); podpis první smlouvy vedl k vytvoření Evropského společenství pro atomovou energii (Euroatom), podpis druhé smlouvy představoval vznik Evropského hospodářského společenství (EHS), které otevřelo cestu k dalšímu procesu evropské integrace.

Založení Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) v roce 1960 bylo považováno za další důležitý mezník ve vývoji. ESVO bylo založeno za účelem vytvoření zóny volného obchodu a členy tohoto sdružení byly Velká Británie, Dánsko, Norsko, Švédsko, Rakousko, Švýcarsko a Portugalsko. Ovšem šedesátá léta neznamenal jen vznik ESVO, ale také spojení ESUO, EHS a Euroatomu v jeden celek, v tzv. Evropské společenství (ES), jehož vznik měl za následek pomyslné rozdělení západní Evropy na dvě části. První část tvořily země, které patřily do ES (tzv. „vnitřní

šestka“) a druhou část představovaly země okolo ES, tzv. „vnější sedmička“. Avšak kvůli perspektivě lepšího ekonomického rozvoje se Dánsko, Norsko a Velká Británie vzdaly svého členství v ESVO a přidružily se do ES, které se postupně rozrostlo i o Portugalsko, Španělsko a Řecko představující pro ES posílení stability ve středomořské oblasti.

Neméně důležitým krokem měnové integrace byl Jednotný evropský akt podepsaný ve druhé polovině osmdesátých let s cílem oživit proces evropské integrace a vytvořit jednotný vnitřní trh mezi členskými státy ES do roku 1992. Vnitřní trh měl tedy od roku 1992 splňovat 4 základní svobody, a to: volný pohyb zboží mezi členskými státy ES bez jakýchkoliv překážek, volný pohyb osob, které mají právo pracovat či žít ve členské zemi, volný pohyb kapitálu a volný pohyb pro poskytování služeb.

V prosinci 1991 se konalo zasedání Evropské rady v nizozemském Maastrichtu, jejímž výsledkem bylo 7. února 1992 podepsání Smlouvy o EU, neboli tzv. Maastrichtské smlouvy, a současně podepsání Smlouvy o založení Evropského společenství. Mezi hlavní cíle Maastrichtské smlouvy patří vytvoření HMU, zavedení společné zahraniční politiky a prohloubení evropské integrace.

„Skutečným přelomem v rozvíjení vzájemných kontaktů byl ovšem až konec studené války po pádu komunistických režimů, kdy bylo ES postaveno před otázku, jak přistoupit k novým potřebám demokratizujících se zemí střední a východní Evropy.“ [1, str. 153] Zájem o členství v EU začaly projevovat další země a EU na potenciální rozšiřování reagovala stanovením Kodaňských kritérií, jejichž plnění bylo nezbytné pro vstup nových států. Kodaňská kritéria vyžadovala: „... aby uchazečská země dosáhla stability institucí zaručujících demokracii, zákonnost, zajištění lidských práv a respektování a ochranu národnostních menšin, měla fungující tržní hospodářství a byla schopna odolávat konkurenčním tlakům a tržním silám v rámci Unie, byla schopna převzít závazky vyplývající z členství, včetně plnění cílů politické, hospodářské a měnové unie.“ [1, str. 155]

Estonsko si podalo žádost o vstup do EU dne 24. listopadu 1995 a na základě pozitivních výsledků referenda o přistoupení k EU se stalo součástí Evropské unie dne 1. května 2004, kdy proběhla tzv. pátá vlna rozšiřování. Členským státem EU

se nestalo jen Estonsko, ale i Malta, Slovinsko, Maďarsko, Litva, Slovensko, Polsko, Česká Republika, Lotyšsko a Kypr.

1.2 Realizace Hospodářské a měnové unie

Myšlenka na realizaci Hospodářské a měnové unie se znovuoživila v roce 1985 a jejím hlavním záměrem bylo dospět k dokončení jednotného vnitřního trhu. Oživení této myšlenky s sebou ale přinášelo mnohé názory. Velká Británie nechtěla přijmout jakékoliv úvahy o tom, že by se přenesla suverenita z národní úrovně na úroveň Společenství, které by HMU k vytvoření vyžadovala. Naopak Francie, jejíž názor později sdílela i Itálie, očekávala od vybudování měnové integrace více, než pouhou reformu již existujícího Evropského měnového systému (EMS). Proto bylo vypracováno několik analýz, které se myšlenkou vytvoření HMU začaly zabývat. [3, str. 67]

V roce 1988 učinila Evropská rada na summitu v Hannoveru významný krok pro rozvoj měnové integrace, experti včele s Jacquesem Delorsem dostali velmi ambiciózní úkol - během jednoho roku předložit zprávu s návrhem o tom, jakým způsobem a v jakém časovém období, se HMU vytvoří. Výsledná zpráva (Delorsova) byla předložena 12. dubna 1989 a obsahovala stručné zhodnocení dosavadní situace a návrhy jednotlivých etap (celkem tři) včetně časového harmonogramu, nutných k vybudování HMU.

Dokument rozlišoval dva směry – měnovou unii a hospodářskou unii. Měnová unie v sobě měla zahrnovat pevnou fixaci měnových kurzů, volnou směnitelnost měn, liberalizaci pohybu kapitálu a integraci finančních trhů. Oproti tomu hospodářská unie měla představovat především jisté dodržování společných pravidel pro hospodářskou soutěž a regionální a strukturální politiku. [3, str. 69]

Později byla Delorsova zpráva zakomponována do Smlouvy o EU, kde definovala zásady pro hospodářskou politiku, podmínky členství, stanovení měnových kurzů, které povedou k zavedení jednotné měny, provádění měnové politiky a především stanovila dvě významná data. První datum představoval rok 1997, ke kterému by měla HMU vzniknout, pokud by všechny členské státy EU splňovaly daná kritéria. Druhé datum, rok 1999, bylo stanoveno jako náhradní pro případ, že by HMU nevznikla k předešlému datu. HMU by tak zahájily jen ty členské státy, které by daná kritéria splňovala.

Přípravná a startovací fáze

Tato fáze byla zahájena 1. července 1990 a trvala do 31. prosince 1993. V tomto časovém intervalu se zahájil proces budování HMU zejména tím, že docházelo k odstraňování veškerých vnitřních překážek pro volný pohyb zboží (fyzické překážky – zrušení celních kontrol, technické překážky - princip vzájemného uznávání vnitrostátních pravidel a daňové překážky - částečné sjednocení národních sazeb DPH), volný pohyb osob, služeb a kapitálu (který představoval důležitý krok pro vznik měnové unie) mezi jednotlivými členskými státy EU. [3, str. 73]

Docházelo k omezování rozdílů jednotlivých států EU prostřednictvím posílení nástrojů hospodářské politiky a odstraňování překážek nutných k dosažení daných makroekonomických ukazatelů, které dané státy v rámci HMU musí splňovat. Vrchol této etapy představuje vstup jednotlivých členských států do mechanismu směnných kurzů EMS.

Přechodná a klíčová fáze

Druhá, nejdůležitější a nejnáročnější, etapa navázala na první a trvala do 31. prosince 1998. Na začátku této etapy byly stanoveny právní podmínky pro zavedení společné měny a začal fungovat Evropský měnový institut (EMI), který byl později nahrazen Evropskou centrální bankou (ECB). Po vzniku ECB pak EMI zanikl.

EMI představoval instituci bez právní subjektivity, která měla velké množství úkolů s omezenými pravomocemi, tzn., nemohla zasahovat do měnové politiky jednotlivých členských států EU a mohla tudíž plnit jen úkoly a funkce stanovené ve Smlouvě o ES a Statusem EMI. Mezi úkoly patřilo například koordinování měnové politiky, příprava vzniku Evropského systému centrálních bank (ESCB) a ECB, dohled nad fungováním EMS, otázky týkající se národních centrálních bank či posilování příhraničního platebního styku. Jednou ročně předkládal tento institut Radě EU zprávu o tom, jak probíhají přípravy na závěrečnou fázi. [3, str. 74]

V roce 1995 se členské státy v Madridu dohodly, že jednotná měna ponese název Euro, který nahradí ve Smlouvě o EU původní název Evropská měnová jednotka, a že začátek třetí etapy začne 1. ledna 1999. Dalším důležitým okamžikem druhé etapy byl rok 1996, kdy byla vyhlášena strategie v rámci Programu informovanosti občana Evropy. Cílem tohoto programu bylo: „ ... *posílit důvěru veřejnosti v naplnění Smlouvy*

o Evropské unii, pokud jde o vytvoření HMU, a zvýšit informovanost mezi bankami, dalšími institucemi poskytujícími finanční služby a velkými společnostmi, která se týkala potřeby zahájit co nejdříve přípravy na přechod k jednotné měně.“ [3, str. 76]

O rok později zasedala Evropská rada v Amsterdamu, kde proběhlo schválení Paktu stability a růstu, jehož cílem bylo, aby plnění fiskálních kritérií probíhalo i po vstupu členských států do HMU. Byly stanoveny principy nového mechanismu směnných kurzů (ERM II).

Na konci této etapy, na mimořádném zasedání Rady EU, bylo rozhodnutí, které znamenalo pro jedenáct členských zemí – Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko, vstup do HMU.

Závěrečná a cílová fáze

Poslední etapa byla ukončena 30. června 2002 tím, že HMU oficiálně zahájila svou činnost. Bylo definováno přesné znění směnných kurzů mezi měnami států a eurem. Zodpovědnost za činnosti prováděné v rámci měnové politiky převzaly ECB a ESCB. Zlomovým datem se stal 1. leden 2002, kdy došlo k fyzickému zavedení společné měny do oběhu a současné výměně jednotlivých národních bankovek a mincí za měnu novou, kterou v současné době využívá více jak 330 miliónů lidí. [3, str. 79]

HMU představují státy Evropy, které se rozhodly sdílet společnou měnovou jednotku – euro, a jednotnou hospodářskou politiku. V současné chvíli používá euro celkem sedmnáct států EU: Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko. Státy, které jsou členy EU, se zavazují, že v průběhu svého členství budou mít společnou měnovou politiku. Výjimku mají jen dva členské státy - Dánsko a Velká Británie.

1.3 Konvergenční kritéria

Členské státy EU, které se chtějí začlenit do eurozóny a používat tak společnou měnu euro, musí podle smluvních ustanovení splnit tzv. konvergenční kritéria (Maastrichtská kritéria). Tato kritéria, upravena Smlouvou o fungování EU a představující sblížení ukazatelů ekonomik členských států, můžeme rozdělit z hlediska makroekonomického na kritéria měnová a fiskální. Vedle oficiálních pěti

kritérií uvádí Smlouva rovněž požadavek na slučitelnost právních předpisů jednotlivých zemí s legislativou Evropské unie.

Rozhodnutí o tom, zda členský stát EU splnil kritéria a může tak vstoupit do třetí fáze Hospodářské a měnové unie, vydává ve svých zprávách Komise a Evropská centrální banka. Pokud jsou kritéria splněna, členská země prochází „zdravým“ ekonomickým vývojem a má dostatečnou základnu pro přijetí a stabilitu eura. Konvergenční kritéria tedy zajišťují, aby hospodářský rozvoj v rámci HMU byl vyvážený a nezpůsobil vznik napětí mezi členskými státy EU.

Inflační kritérium

Státy ucházející se o začlenění do eurozóny musí vykazovat trvalou cenovou stabilitu. Rada si plnění kritéria ověřuje sledováním míry inflace v daném členském státě. Inflační kritérium je definováno jako: *„Míra inflace členského státu – měřeno podle spotřebitelských cen – nesmí přesáhnout během jednoho roku před rozhodnutím o jeho vstupu do HMU 1,5 procentního bodu průměrné inflace tří zemí s nejnižší inflací.“* [3, str. 90]

Úrokové kritérium

Na základě půjček členských států se mohou vypočítat dlouhodobé úrokové sazby. Tato sazba ucházejícího se státu se porovná s tzv. referenční hodnotou, kterou daný stát nesmí překročit o více než dvě procenta. Přesné úrokové kritérium zní: *„Úroveň dlouhodobých úrokových sazeb nesmí překročit během jednoho roku před rozhodnutím o vstupu o více než dva procentní body průměr ve třech cenově nejstabilnějších členských zemích.“* [3, str. 90]

Kritérium směnného kurzu

Evropský mechanismus směnných kurzů představuje mechanismus směnných kurzů mezi eurem a měnami příslušných členských států EU, které se ucházejí o přijetí eura. Hlavním účelem tohoto mechanismu je snaha stabilizovat evropské devizové kurzy, a to proto, aby nedocházelo k příliš velkému kolísání mezi hodnotou měn členských států a hodnotou eura. Potenciální člen eurozóny se tedy snaží o plnění kritéria směnného kurzu: *„Měna musí být udržována v povoleném flukтуаčním pásmu mechanismu směnných kurzů (ERM) bez devalvace vůči jiným měnám po dobu dvou let před rozhodnutím o vstupu.“* [3, str. 90]

Mechanismus směnných kurzů

Mechanismus směnných kurzů (ERM II), který byl vytvořen jako prevence rizik nestability jednotného trhu a společné měny a zároveň i jako nástroj posilující konvergenci mezi jednotlivými členskými i nečlenskými státy eurozóny, je nejvýraznějším výsledkem smluvních vazeb mezi státy uvnitř eurozóny a vně. V rámci třetí etapy HMU jsou měny nezúčastněných států spojeny s eurem, pokud se do mechanismu připojily. [3, str. 135]

Účast v ERM II je sice dobrovolná, ale pokud se země EU chce stát součástí eurozóny, je pro něj účast nevyhnutelná. Tento nástroj je založen na dohodách mezi ECB a národními centrálními bankami nezúčastněných států. Základními prvky tohoto mechanismu jsou: *„euro zabezpečuje úlohu měnové kotvy, kurzy a flukтуаční pásma jednotlivých měn k euru budou fixovány bilaterálně; centrální paritu hodnoty zúčastněné měny – hodnotu vůči euru – určuje dohoda mezi ECB a příslušnou centrální bankou; směnné kurzy by měly být schopny fluktuovat v pásmu ± 15 procent od stanoveného centrálního kurzu, které je méně zranitelné vůči spekulativním útokům; při dostatečném konvergenčním pokroku mohou být odsouhlasena užší flukтуаční pásma; intervence na měnových trzích nesmí ohrozit měnovou stabilitu, hlavní zátěž případných intervencí nesou centrální banky na měnové unii neparticipujících zemí; nezbytně nutná je podmínka minimálně dvouletého členství, pokud chce účastník vstoupit do měnové unie.“* [3, str. 135]

Automatické a neomezené intervence, které jsou důležitým prvkem mechanismu, a pro jejíž financování využívají ECB a centrální banky zemí mimo eurozóny velmi krátkodobých úvěrů, provádějí ECB a národní centrální banka příslušné země na hranicích flukтуаčního pásma. Avšak ECB a příslušná centrální banka mohou další intervence zastavit, a to tehdy, pokud by to mohlo ohrozit základní cíl cenové stability, který je pro každého člena eurozóny primárním cílem. [3, str. 136]

Na fungování ERM II dohlíží Generální rada ECB, která také provádí jeho pravidelné hodnocení. Dánsko, jako jediná země, má udělenou výjimku, která spočívá v užším flukтуаčním pásmu s rozmezím $\pm 2,25$ procenta. Dánsko se z politických důvodů ze zakládajícího jádra vyčlenilo, protože si chtělo zachovat vlastní kurzovou stabilitu a mít co nejužší vazbu na euro. Estonsko vstoupilo do ERM II již v červnu 2004, což bylo velmi krátce po vstupu do EU. [3, str. 136]

Rozpočtové kritérium

Rozpočtové kritérium řadíme mezi tzv. kritérium fiskální, které se zaměřuje na krátkodobý až střednědobý stav veřejných financí a zní: *„Rozpočtový deficit veřejného sektoru nesmí dlouhodobě překročit tři procenta HDP. Kritérium se nepovažuje za porušené, pokud je doporučená hranice výjimečně a přechodně překročena, nebo když se rozpočtový schodek neustále nebo výrazně snižuje a přibližuje se stanovené hodnotě tří procent.“* [3, str. 90]

Kritérium zadluženosti

Mezi fiskální kritérium patří i kritérium zadluženosti, které se od rozpočtového kritéria liší především v tom, že vypovídá o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí: *„Celkový dluh veřejného sektoru nesmí dlouhodobě překročit 60 procent HDP. Kritérium se nepovažuje za porušené, pokud se veřejný dluh dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem zpět ke stanovené hranici.“* [3, str. 90]

1.4 Klady a zápory přijetí eura

Výhody eura

ECB jako hlavní výhody společné měny uvádí: *„Zajištění ekonomické stability, kdy jednotný trh s jednotnou měnou je efektivnější, než obchodování na mnoha trzích a v mnoha měnách. Přináší nejen nižší náklady pro spotřebitele a obchodníky, ale také podporu investic.“* [4] Pokud země přijme euro, může očekávat stabilní ceny, zjednodušené přeshraniční obchodování, srovnatelnost cen či odstranění rizik a nákladů spojených s existencí směnných kurzů.

Společná měna nepochybně znamená větší pokrok v evropské integraci. Společná měna umožňuje koordinovaně reagovat na celosvětové hospodářské a finanční problémy a zvyšovat odolnost vůči vnějším otřesům (např. finanční otřesy na trzích v Asii).

Základní úrokové sazby jsou ECB stanovovány tak, aby inflace byla v eurozóně pod 2%. ECB také spravuje devizové rezervy EU a může zasahovat na devizových trzích a ovlivňovat tak směnný kurz eura. Výhody eura se dotýkají jak spotřebitelů, tak podnikatelů.

Výhody pro spotřebitele

Pohodlnější cestování, kde velkou výhodou pro spotřebitele představuje ušetření času při hledání směnárny s nejvhodnějším směnným kurzem či poplatků vynaložených na směnu. Spotřebitel se nemusí obeznámit s měnou, kterou bude používat, neboť bankovky a mince zná z každodenního používání a nemusí se tak bát, že by se při nakupování setkal s tím, že by se ho prodejce snažil podvést.

Snadno porovnatelné ceny jsou další výhodou, jež euro spotřebitelům přináší. Při nákupech v zahraničí si spotřebitel může lehce porovnat, zda je konkrétní zboží dražší či levnější než v jeho zemi. To je dáno tím, že je cena vyjádřená ve stejné měnové jednotce. Díky snazší porovnatelnosti a transparentnosti cen se spotřebitel neseťká s nepříjemným přepočítáváním měny. Tato výhoda je také spojena s konkurenčním tlakem, který představuje pro spotřebitele další výhodou ve formě vyšší kvality, nižších cen a rozmanitější nabídky zboží a služeb. [5]

Výhody pro podnikatele

Pokud firma obchoduje se zahraničním partnerem, zahrnuje ve svém finančním plánování a rozhodování dopady změn měnového kurzu. Přijetí eura pak pro firmy obchodující v eurozóně znamená odstranění kurzového rizika, které zatěžuje podniky a staví je před možná rizika. Firmy se proti možným rizikům snaží zajistit u komerčních bank a volí si vhodné produkty, jež banky nabízí.

Používání nové měny je spojeno s výrazným snížením transakčních nákladů. Firmy, které mají obchodní vztahy se zahraničím, si musí založit a vést účet v zahraniční měně. Při jednotné měně náklady na vedení účtu firma nemusí řešit, stejně tak odpadne potřeba vést dvojí účetnictví. Společná měna znamená i zjednodušení zahraniční fúze mezi podniky a bankami. [6]

Nevýhody eura

Přijetí eura je spojeno s vynaložením nemalých, avšak jednorázových nákladů, které jsou nutné na přechod na novou měnu. Je nutno upravit informační systémy, vydat nové cenové katalogy, informační brožury pro obyvatele informující například o ochranných prvcích eura, vyškolit zaměstnance ohledně nové měny a manipulace s ní, a mnoho dalších činností, jež budou nutné. Při neomezeném pohybu kapitálu může docházet k přelévání zdrojů mezi oblastmi s nižší a vyšší produktivitou.

Obyvatelé členských států eurozóny, jež euro přijali, měli pocit, že zavedení nové měny zvyšuje inflaci. Avšak statistické údaje vedené ECB tyto domněnky nepotvrzují, ba naopak. Velmi často dochází k poklesu cen. Je proto nutné věnovat velkou pozornost obavám ze zdražování, jež lidé s přijetím nové měny mají zafixovány.

Neméně podstatným důvodem pro nepřijetí měny bývá ztráta samostatné měnové politiky, jež bývá spojována s omezováním makroekonomických nástrojů a strachem ze ztráty suverenity. Centrální bance zanikne pravomoc provádět měnovou politiku, která bude určována ECB podle aktuálních potřeb eurozóny jako celku. [7]

2 ESTONSKO PŘED ZAVEDENÍM EURA

Estonsko přijalo v roce 1992 režim currency board, kdy byla estonská koruna fixována nejprve k německé marce a po roce 1999 k euru. V průběhu roku 2003 byla do zákona o centrální bance zakotvena orientace měnové politiky na dosažení cenové stability, což představovalo primární cíl měnové politiky. Během let 2005 – 2008 docházelo k růstu úvěrů a zvýšení cen aktiv, zejména na trhu rezidenčních nemovitostí.

Zákon o Estonské centrální bance byl přijat dne 22. dubna 2010; v tomto okamžiku byl rovněž parlamentem přijat zákon o zavedení eura a zrušen měnový zákon a zákon o zajištění estonské koruny. Rada EU se na základě hodnocení dne 13. července 2010, s přihlédnutím k dalším faktorům, rozhodla, že Estonsko splňuje podmínky (viz. Tab. 1), které jsou nezbytné pro přijetí eura, a že k 1. lednu 2011 se stane 17 zemí, jež přijala euro. Přepočítací koeficient mezi estonskou korunou a eurem byl neodvolatelně stanoven na 15,6466 estonských korun za jedno euro. Tato hodnota představovala i centrální paritu estonské koruny po celou dobu členství této země v mechanismu směnných kurzů (ERM II). [8]

Tab. 1: Přehled ukazatelů hospodářské konvergence v Estonsku

Referenční hodnota	Rok	2008	2009	2010
1,0	Inflace měřená HICP (v %)	10,6	0,2	-0,7
---	Nadměrný schodek	Ne	Ne	Ne
-3	Přebytek nebo schodek vládních institucí (v % HDP)	-2,7	-1,7	-2,4
60	Hrubý dluh vládních institucí (v % HDP)	4,6	7,2	9,6
---	Účast měny v ERM II	Ano	Ano	Ano
---	Směnný kurz vůči euru (v %)	0,0 ¹⁾	0,0 ¹⁾	0,0 ¹⁾
6,0	Dlouhodobá úroková sazba	... ²⁾	... ²⁾	... ²⁾

Zdroj: ECB [9], vlastní zpracování (2012)

- 1) Průměrné meziroční změny v procentech. Údaje za rok 2010 jsou vypočítány jako procentní změny průměru za období od 1. ledna 2010 do 23. dubna 2010 oproti průměru za rok 2009.
- 2) Pro Estonsko není dlouhodobá úroková sazba k dispozici.

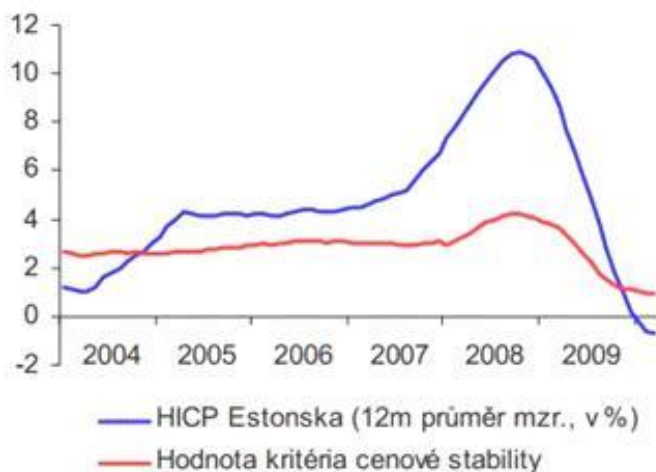
2.1 Plnění konvergenčních kritérií

2.1.1 Inflační kritérium

Výsledky estonského hospodářství z hlediska inflace byly v posledním desetiletí velmi nestálé. V období od poloviny 90. let 20. století do roku 2003 inflace celkově klesala. Oproti tomu rok 2004 představoval náhlý růst, a to z důvodu náhlého zvýšení regulovaných cen. Zvýšení cen souviselo s přistoupením k EU. Roční inflace měřená indexem HICP v roce 2007 prudce stoupla a to především v důsledku silné domácí poptávky a rychlého růstu mezd. Rok 2008 nebyl pro Estonsko příliš pozitivní, neboť míra inflace dosáhla dvouciferného vrcholu. Počátek tohoto roku byl ve znamení slábnutí domácí poptávky. Došlo ke zvýšení spotřebních daní a k růstu celosvětových komoditních cen, což zbrzdilo hospodářský vývoj. Kromě toho docházelo k rychlému růstu mezd, značně rychlejšímu než byly přírůstky produktivity práce, to vedlo ke zhoršení konkurenční pozice Estonska.

Průměrná inflace od prosince 2009 v období dvanácti měsíců byla nižší než referenční hodnota, a to i přesto, že ekonomika zaznamenala hospodářský útlum a následný pokles poptávky. Z obrázku (viz. Obr. 1) lze vidět průběh míry inflace v letech 2004 – 2009 a dodržování referenční hodnoty. V roce 2010, v období dvanácti měsíců předcházejících březnu 2010, tato hodnota dokonce činila – 0,7%, což představovalo výrazně nižší číslo, než představuje referenční hodnota. Kritérium inflace nebo též kritérium cenové stability Estonsko splnilo.

Obr. 1: Kritérium inflace od roku 2004

Zdroj: [10]

Rada EU ve své Konvergenční zprávě vyjádřila obavy o budoucím cenovém vývoji. Přesto, že se v roce 2010 dvanáctiměsíční průměrná míra inflace měřená pomocí HICP nacházela pod hranicí referenční hodnoty, existují obavy o udržitelnosti inflační konvergence. [8]

2.1.2 Úrokové kritérium

„Vzhledem k tomu, že neexistuje rozvinutý trh dluhopisů v estonských korunách, a s ohledem na nízkou úroveň veřejného dluhu není k dispozici žádná harmonizovaná dlouhodobá úroková sazba, což komplikuje proces hodnocení udržitelnosti konvergence před přijetím eura. Namísto toho byla provedena širší analýza finančních trhů, zohledňující úroveň rozpětí přímo odvozenou z měnové a finanční statistiky, ratingu státního dluhu a dalších relevantních ukazatelů.“ [9]

Ke stálosti konvergence, které bylo posuzováno ze širšího hlediska, směřoval především vývoj nízkého dluhu veřejných financí a relativně flexibilní vývoj ekonomiky. Během sledovaného období Estonsko splnilo kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.

2.1.3 Kritérium směnného kurzu

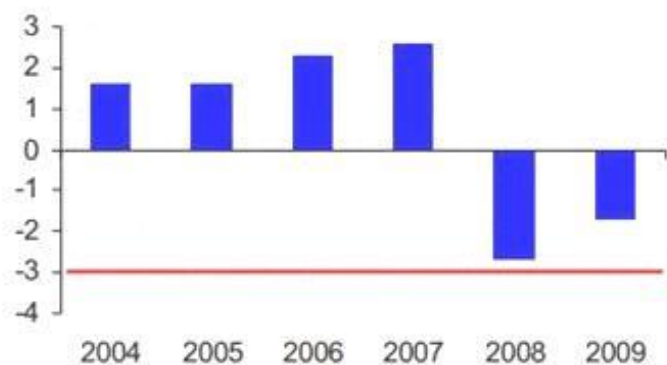
Estonská koruna se účastní ERM II od 28. července 2004, kdy se Estonsko zavázalo k jednostrannému udržování pevného směnného kurzu v rámci tohoto mechanismu a k plnění cílů, například udržování stabilní rozpočtové politiky nebo omezování růstu objemu úvěrů. ERM II byl založen jako prevence rizik, které by mohly na jednotném trhu vzniknout, ale i k posílení konvergence pro státy uvnitř a vně eurozóny.

V oblasti finanční stability byla uzavřena v období od února do prosince 2009 předběžná dohoda, a to se švédskou centrální bankou Riksbank. Tato zahraniční spolupráce, která ovšem nebyla využita, představovala preventivní program týkající se krátkodobé měnové podpory, jehož účelem bylo umožnit Eesti Pank poskytnutí likvidity v režimu currency board. V březnu 2010 se kurz estonské koruny vůči euru pohyboval mírně nad příslušnou průměrnou hodnotou a v průběhu dvouletého posuzovaného období se estonská koruna neodchýlila od svého kurzu, a tudíž nebyla vystavena nežádoucím tlakům. Estonsko tedy splnilo i kritérium směnného kurzu.

2.1.4 Kritérium veřejných financí

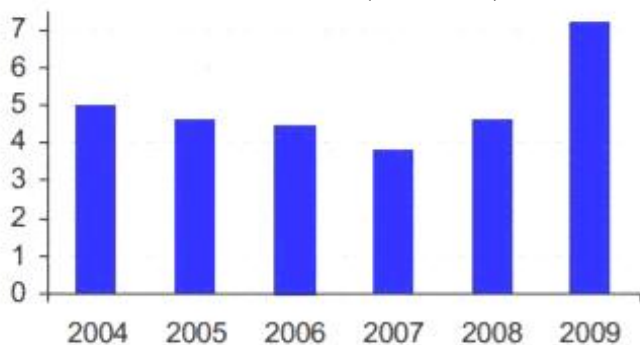
Rada v Konvergenční zprávě spojila kritérium zadluženosti a rozpočtové kritérium v jedno, a to v kritérium veřejných financí. Veřejné finance byly v letech 2002 – 2007 v přebytku. Estonsko tedy v těchto letech uplatňovala zdravou fiskální politiku. Avšak v roce 2008 již Estonsko vykazovalo schodek ve výši 2,7% hrubého domácího produktu (HDP). Tento schodek byl v následujícím roce snížen do výše 1,7% HDP. Díky značným fiskálním rezervám, které Estonsko mělo z předchozích let, vláda v roce 2009 udržela kladnou hodnotu čistých aktiv. Schodek v roce 2009 patřil k nejnižším v eurozóně a Estonsko bylo jednou z mála zemí, na kterou se v té době nevztahoval postup při nadměrném schodku. Obrázky (viz. Obr. 2 a Obr. 3) znázorňují vývoj salda rozpočtu a vládního dluhu v Estonsku v letech 2004 – 2009. V roce 2010 byl schodek prohlouben do výše 2,4% HDP. Tato výše stačila ke splnění tohoto kritéria navzdory ekonomické recesi, kterou byla právě pobaltská oblast nejvíce zasažena.

Obr. 2: Saldo rozpočtu Estonska (v % HDP)

Zdroj: [10]

Obr. 3: Vládní dluh Estonska (v % HDP)

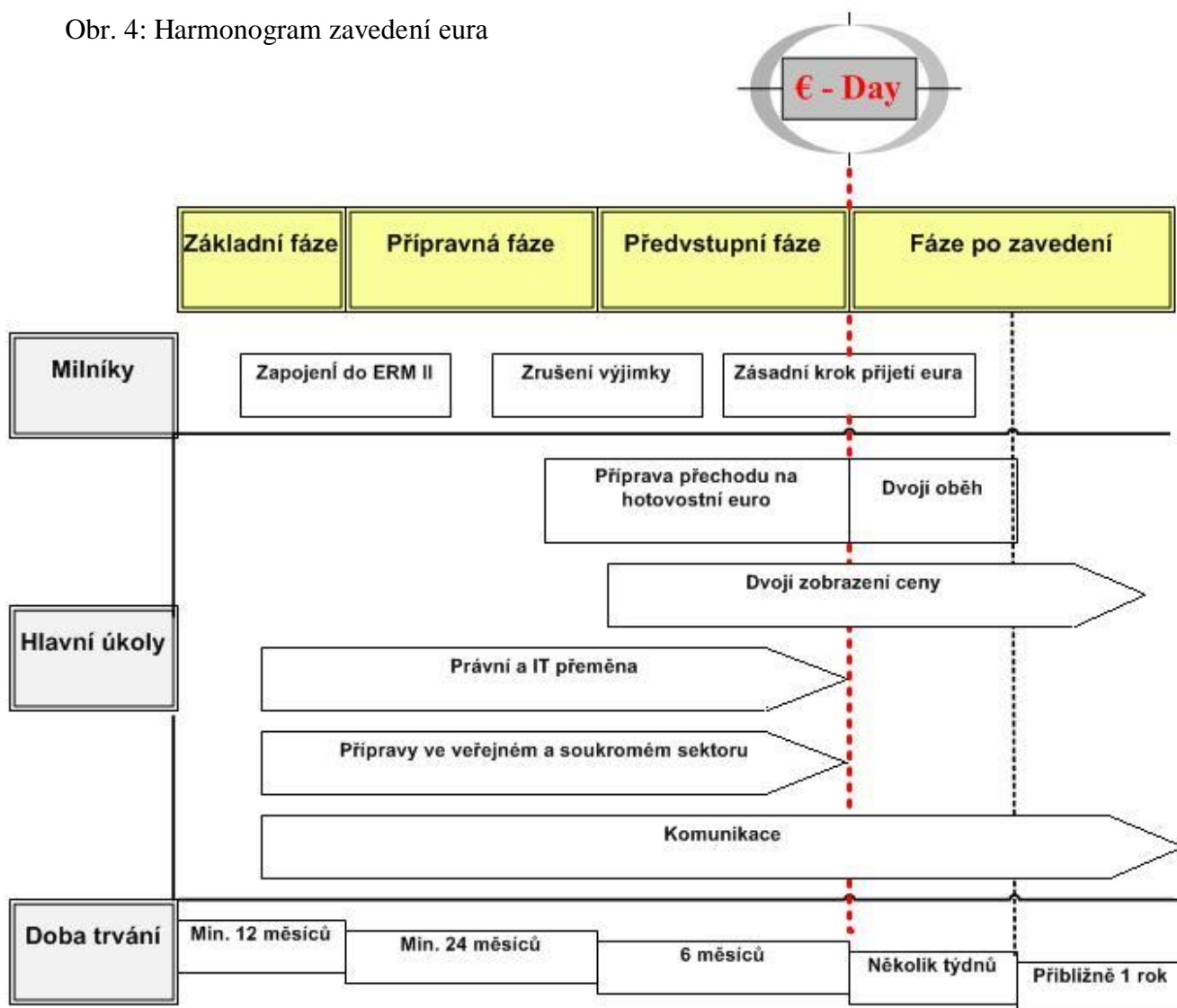
Zdroj: [10]

2.2 Přípravy na přechod z koruny na euro

Na základě zkušeností členských států eurozóny trvá praktický přechod na euro minimálně tři až čtyři roky. Proces bývá rozdělen do čtyř fází.

Přijetí vládních nařízení znamenalo start **základní fáze** na podzim roku 2007. Tato fáze trvala až do okamžiku, kdy Maďarsko zahájilo svoji účast v ERM II. Pro tuto fázi byly stanoveny dva úkoly, které byly splněny, a to: vytvoření organizační struktury pro přechod na novou měnu a první verze plánu směřující k výměně oběživa. Během základní fáze bylo všem hospodářským účastníkům doporučeno, aby přezkoumali své úkoly ve vztahu k přechodu na euro a postupně začali identifikovat a provádět konkrétní činnosti; např. povinnosti týkající se informačních technologií a nové právní legislativy, které nevyžadují znalost cílového data přijetí eura.

Obr. 4: Harmonogram zavedení eura

Zdroj: [11], vlastní zpracování (2012)

Přípravná fáze začala po zapojení do ERM II či v okamžiku, kdy bylo známé možné datum přijetí eura, což bylo přibližně půl roku před zavedením této měny. Tato fáze zahrnovala snadnější plánování úkolů a zesilující tendenci příprav na přijetí eura. Příprava začala v jednotlivých hospodářských odvětvích a pokračovala v oblasti IT a právní legislativě. Důraz byl v této fázi kladen především na vyvinutí úsilí k dokončení požadovaných úkolů, a to proto, aby byla zajištěna včasná příprava. Kromě toho musel být schválen potenciální plán v případě možného rizika

Předvstupní fáze začala po zrušení výjimky, neodvolatelného zafixování kurzu a finálního data přechodu na euro a trvala až do okamžiku přijetí nové měny. Během tohoto období se většina činností zahájených v rámci přípravné fáze dokončila, a přípravy pro činnosti vztahující se k hotovostnímu euru by měly být zahájeny. Toto období vyžadovalo intenzivní komunikaci s občany Estonska. Na základě pevného směnného kurzu začaly být ceny uváděny v estonských korunách i eurech.

V rámci **fáze po zavedení** bylo důležité vyřídit všechny úkoly spojené s obdobím dvojího oběhiva, stažením národní měny a adaptací a používáním nové měny. V zájmu udržení důvěry v novou měnu pokračovala komunikační kampaň dvojího uvádění cen, přičemž byla posílena ochrana spotřebitele. Jeden rok po dni zavedení eura byl praktický přechod na euro dokončen.

2.2.1 Estonská centrální banka

Přípravy na začlenění Estonské centrální banky (Eesti Pank) do Eurosystemu představovalo nejen technické přípravy, ale i změnu některých právních nástrojů. Mezi technické přípravy patřilo například finanční výkaznictví a účetnictví, operace měnové politiky, platební systémy, statistika, výroba bankovek či devizové operace. V oblasti operací přípravy zahrnovaly testování nástrojů, postupů a technických systémů k provádění operací měnové politiky a devizových operací. Právní předpisy se zabíraly přechodem koruny na euro, pravidly zaokrouhlování či oběhu měny v Estonsku.

Eesti Pank spolu s ECB zavedly řadu právních nástrojů. To mělo jediný cíl – zajistit začlenění Eesti Pank do Eurosystemu k 1. lednu 2011. Eesti Pank přijala potřebné právní nástroje a zajistila tak splacení zbývajících kapitálu do ECB; ta stanovila způsob, jak přerozdělovat bankovky platné od 1. ledna 2011. ECB rovněž přijala rozhodnutí, které ustanovovalo uplatňování minimálních rezerv po zavedení eura

v Estonsku. Na závěr byla také ukončena dohoda o ERM II pro Eesti Pank. Přepočítací koeficient mezi estonskou korunou a eurem byl neodvolatelně stanoven na 15,6466. Měnový kalkulátor mezi estonskou korunou a eurem zobrazuje Příloha A. [12]

Estonská centrální banka Eesti Pank stanovila několik zásad, které se týkaly přijetí eura a obsahovaly, že:

- estonská koruna bude převedena na euro v oficiálním směnném kurzu 15,6466,
- vklady v korunách budou automaticky převedeny na euro bez poplatku ke dni přijetí eura,
- přechod na euro nebude mít žádný vliv na vklady v bankách,
- v zájmu zajištění plynulého přechodu na euro, bude od 1. ledna 2011 do 14. ledna 2011 období dvojího oběživa, kdy se estonská koruna s eurem budou považovat za rovnocenné zákonné platidlo; po skončení tohoto období se jediným zákonným platidlem stane euro,
- banky budou provádět výměnu estonské koruny za euro jeden měsíc před zavedením nové měny, tedy v prosinci 2010, bez servisního poplatku,
- s cílem usnadnit zavedení hotovostního eura budou bankovní instituce povinny vyměňovat estonskou korunu za euro šest měsíců po dni zavedení nové měny; estonská koruna bude převedena ve stanoveném směnném kurzu bez servisního poplatku ve všech institucích, které poskytují peněžní služby,
- výměna hotovosti (estonské koruny) bude pokračovat prostřednictvím omezeného počtu bank po dobu dalších 6 měsíců, tj. do konce roku 2011; estonská centrální banka Eesti Pank bude pak nadále vyměňovat neomezené částky v estonských korunách na dobu neurčitou a bez poplatku,
- estonská koruna bude stažena a bude nahrazena eurem, tato hotovost bude uváděna do oběhu prostřednictvím bankovních institucí, prodejců a servisních center,
- ke zvyknutí si na nové ceny budou prodejci označovat výrobky nejen cenou v eurech, ale také v estonských korunách a to od 1. července 2010 do 30. června 2011 (vyhláška ministerstva hospodářství a komunikace); firmy nabízející služby nebo zboží prostřednictvím internetu musí mít na svých stránkách také dvojí označení ceny, popř. možnost využití měnového kalkulátoru na svých webových stránkách,

- kampaň pro sběr mincí bude zahájena 1. října 2010; od tohoto dne budou moci lidé odevzdávat koruny bez poplatku,
- ochrana spotřebitele bude sledovat cenový vývoj před a po zavedení eura,
- zpravidla se daně a dávky zaokrouhlí ve prospěch daňových poplatníků a příjemců,
- veškeré náklady spojené se zavedením nové měny si budou účastníci trhu hradit sami. [13]

2.2.2 Výměna hotovostního oběživa

„Výměna hotovostního oběživa je pravděpodobně nejviditelnější stránkou přechodu na jinou měnu, neboť se dotýká v podstatě všech finančních ústavů, podniků a občanů. Efektivní průběh této výměny závisí na řádném dodání eurohotovosti všem dotčeným stranám a na tom, zda jsou banky a podniky dobře připraveny na mimořádnou zvýšenou pracovní zátěž.“ [14]

Eurobankovky a euromince byly do oběhu uvedeny třemi hlavními kanály; komerčními bankami, maloobchodníky a bankomaty. Postupy na výměnu oběživa byly stanoveny v plánu přechodu stanoveném společně s příslušnými subjekty.

Estonsko si vypůjčilo celkem 44,89 miliónů eurobankovek v hodnotě 1,47 mld EUR, které dodala finská centrální banka (Suomen Pankki – Finlands Bank), a celkem 194 miliónů kusů euromincí v hodnotě 58,4 mil EUR. Estonská centrální banka slíbila, že půjčku splatí během roku 2012 v podobě bankovek. V průběhu příprav na přijetí eura bylo vyraženo přibližně 40% mincí, které se razily ve finské mincovně. Zbytek byl vyražen a dodán v první čtvrtině roku 2011. Předzásobení mincemi začalo v polovině září a předzásobení bankovkami o měsíc déle (viz Tab. 2).

Deseti komerčním bankám, které podepsaly smlouvu s Eesti Pank o předzásobení, byly dodány bankovky v celkové hodnotě 187 milionů EUR (což činilo 10,5 milionu kusů) a mince v hodnotě 28 milionů EUR (což činilo 85 milionů kusů), jenž představují zhruba 23% objemu bankovek vypůjčených od Eurosystemu a 44% objednaných mincí. Celková hodnota eurobankovek, které byly poskytnuty do konce roku k předzásobení, činila 34% celkové hodnoty korunových bankovek v oběhu ke konci října 2010 a celková hodnota euromincí poskytnutých k předzásobení dosáhla téměř trojnásobku hodnoty korunových mincí v oběhu.

Estonsko se stalo prvním členským státem, který se řídil novými zásadami vydanými ECB pro druhotné předzásobení. Tyto zásady vycházely ze zkušeností států, které na euro již přešly.

Tab. 2: Činnosti příprav na přijetí eura

	DATUM
Předzásobení mincemi	15. září 2010
Druhotné předzásobení mincemi	15. září 2010
Předzásobení bankovkami	15. listopadu 2010
Druhotné předzásobení bankovkami	1. prosince 2010
Možnost výměny estonských korun za eurobankovky v úvěrových institucích bez poplatku	1. prosince 2010
Konverze účtů na eura	1. ledna 2011
Konec období duální cirkulace	14. ledna 2011
Eurobankovky a mince se stávají jediným zákonným platidlem	15. ledna 2011
Termín pro výměnu mincí estonských korun v bankách	31. prosince 2011
Termín pro výměnu bankovek estonských korun v bankách	31. prosince 2011
Termín pro výměnu bankovek a mincí estonských korun v Eesti Pank	bez časového omezení

Zdroj: ECB [12], vlastní zpracování (2012)

Druhotné předzásobení bankovkami bylo stanoveno na 1. prosince 2010. *„Součástí druhotného předzásobení bylo též 86 000 sad euromincí pro maloobchodníky, které připravil hlavní přepravce hotovosti a které byly dodávány profesionálním*

klientům buď přímo, nebo prostřednictvím bank. Ve srovnání s přechody na euro uskutečněnými po roce 2002 se jedná o nejvyšší prodaný počet v absolutním vyjádření a druhý nejvyšší počet v poměru k počtu obyvatel. Zajištění dostatečného počtu těchto sad je důležité z hlediska toho, aby maloobchodníci mohli během výměny oběživa vracet nazpět pouze eurohotovost“. [14] Veškeré činnosti spojené s přepravou a následným doplňováním hotovosti do bankomatů byly spojeny s policejním doprovodem. Estonské orgány též v trestním řízení posílily na základě programu Komise Pericles preventivní opatření proti padělání eura. V druhé polovině roku 2010 byl připraven program, který měl jeden hlavní cíl – školení bankovních pracovníků.

Eesti Pank prováděla řadu vzdělávacích seminářů pro seznámení s eurohotovostí. Hlavním důvodem bylo šířit informace o bezpečnostních prvcích eura, a tím minimalizovat šíření padělků eura. Školení bylo prováděno ve třech fázích. První fáze byla provedena na začátku června, a byla určena pro zástupce úvěrových institucí a velkých podniků. V průběhu tří seminářů, kde byli odborníci z finské centrální banky a centrální kriminální policie, byly poskytnuty informace a provedeno přeškolení. Cílem přednášky bylo vyškolit zástupce zúčastněných podniků, aby potřebné informace sdělili v rámci svých organizací.

Druhá fáze školení se prováděla od září do prosince ve všech krajích po celém Estonsku. Bylo provedeno více než 20 seminářů. V průběhu dvouhodinové přednášky podali odborníci estonské centrální banky Eesti Pank přehled o konstrukčních a bezpečnostních prvcích eurohotovosti, upřesnili postupy a pokyny pro zjištění padělků od pravé hotovosti a rozdávali informační materiály. Tato školení byla organizována ve spolupráci estonské centrální banky Eesti Pank a regionálního rozvoje Enterprise Estonia.

Třetí školící etapa zahrnovala distribuci informací pro širokou veřejnost; i tato etapa zahrnovala zejména informace týkající se základních bezpečnostních prvků eura, a to prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, brožur, reklam, mailů, výstav a dalších projektů orientovaných na euro.

Komerční banky zajišťovaly výměnu estonských korun na euro na základě přepočítacího koeficientu bez jakýchkoli poplatků. Tato služba byla nabízena v pobočkách, jejichž hlavní předmět činnosti byl zaměřen na nabízení hotovostních služeb, a to od 1. prosince 2010 do konce června následujícího roku. K usnadnění

přechodu estonské koruny na euro vyšla vstříc většina komerčních bank tím, že otevírací doba poboček byla 1. ledna 2011 od 12:00. Vyměňovaná částka byla omezena na 1000 EUR na konkrétní subjekt a transakci v konkrétní den.

Neméně důležitým krokem k výměně oběživa bylo naplnění bankomatů novými bankovkami, především bankovkami v nižších nominálních hodnotách – 5, 10, 20 a 50 euro. Tím se předešlo tomu, že by maloobchodníkům došla drobná eurohotovost, a že by zákazníci byli nuceni platit bankovkami s vyšší nominální hodnotou. K plnění bankomatů a k dílčímu předzásobení bylo bankovnímu sektoru předáno 13% vypůjčených eurobankovek. Výměna bankovek se uskutečnila zejména 30. a 31. prosince 2010, kdy byly bankomaty mimo činnost.

Evropská komise ve své zprávě z listopadu 2010 uvedla, že: *„Finanční a bankovní sektor s přípravami na výměnu hotovosti výrazně pokročil. Je velmi pozitivní, že se estonská pošta zapojí do zásobení veřejnosti eurohotovostí a stahování estonské koruny, což znamená, že ve všech regionech bude pobočka banky nebo pošty, která bude poskytovat služby výměny hotovosti.“* [15] Pošty byly zapojeny do výměny estonské koruny za euro v prvních 15 dnech ledna, a to zejména kvůli tomu, aby pomohly zajistit hotovost nejen ve městech, ale především ve venkovských oblastech.

Nejsložitější přechod informačních technologií (IT) systémů na euro ve veřejném sektoru zaznamenaly správa daní a cel, správa sociálního pojištění a IT středisko ministerstva vnitra. Estonské ministerstvo financí posílalo pravidelně elektronickou poštou informace o změnách osobám, které byly uvedeny v seznamu. Zvláštní pozornost byla věnována starším osobám, které byly pohybově omezeny, a výměna oběživa by jim činila problém. Pro ně byli zřízeni sociální pracovníci, kteří byli proškoleni na nejčastěji pokládané otázky týkající se eura.

„Předzásobení bank a druhotné předzásobení podniků a občanů bylo v Estonsku dobře připraveno a zorganizováno. Maloobchodníci byli dobře zásobeni eurohotovostí v předstihu před samotným dnem přechodu na euro. Součástí tohoto procesu byla dodávka velkého počtu sad euromincí pro maloobchodníky, což je dobrý postup, neboť jim umožní vrátit během výměny oběživa nazpět pouze eurohotovost. Také občané byli eurohotovostí dobře zásobeni ještě před přechodem na euro. V tomto směru byla důležitou iniciativou a dobrým krokem bezplatná výměna hotovosti v komerčních

bankách již před dnem přechodu na euro. Dále bylo připraveno dostatečné množství minisad euromincí, které byly distribuovány prostřednictvím bank a pošt. To je důležité proto, aby se občané mohli seznámit s novou měnou ještě před samotným přechodem na euro, dále jako nástroj komunikace o přechodu na novou měnu a také se tím snížila potřeba eurohotovosti u maloobchodníků k vracení nazpět v prvních dnech po přechodu na euro“.[14]

Stahování estonské koruny probíhalo ještě před zavedením nové měny. „Do konce prosince 2010 se hodnota estonské koruny v oběhu snížila zhruba o 40% ve srovnání s prosincem 2009 (z 9,7 miliardy na 5,8 miliardy EEK). Další 4,1 miliardy korun bylo staženo v lednu 2011, čímž hodnota původní měny zůstávající v oběhu klesla na 1,7 miliardy EEK.“ [14]. Bankovky, které byly staženy z oběhu se následně skartovaly, mince se demonetizovaly a prodávaly jako kovový odpad.

Pravidla přepočtu cen

Duální zobrazení cen, které požadovalo nařízení ministerstva hospodářských věcí a komunikací, mělo zákazníkovi usnadnit porovnání cen. Obchodníci museli šest měsíců před zavedením eura a šest měsíců po zavedení zobrazovat ceny svých výrobků jak v estonských korunách, tak v eurech (1 euro = 15,6466 estonských korun).

Obchodníkům se doporučovalo, aby dvojí zobrazení cen neuváděli pouze ve svých obchodech či prodejnách, ale také na svých internetových stránkách, propagačních materiálech, ve fakturách či svých katalozích.

Duální zobrazení bylo pro zákazníky důležité především v posledních dnech před zavedením eura, a to zejména kvůli tomu, aby nedošlo k výpočtu špatné splatné částky. Zaokrouhlení bylo provedeno s přesností na nejméně jeden eurocent. Ceny ale mohly být zobrazeny v hodnotě nižší než jeden eurocent, například 0,008 eur, což zabránilo nárůstu cen.

Estonská komise pro ochranu spotřebitele prováděla během druhé poloviny roku 2010 kontroly podniků, kde sledovala správné uplatňování pravidel pro zobrazování cen. Mezi nejčastější nedostatky, které byly zjištěny, patřilo matematicky nesprávné zaokrouhlování či částečná absence ceny v eurech. Názvy podniků, které podmínky neplnily, byly zveřejňovány na internetových stránkách Komise.

„Estonsko uplatnilo dvojí uvádění cen a dohodu o poctivých cenách v souladu s doporučeními Komise. Orgány by měly i v budoucnu zajistit, aby všechny stížnosti občanů byly řádně prošetřeny, a nadále sledovat správné uplatňování dohody o poctivých cenách, dokud bude v platnosti.“ [14] Účastníci dohody se zavázali nezvyšovat v období přechodu na euro bezdůvodně ceny a dodržovat daná pravidla. Účastníci dohody měli též právo používat nálepku se zvláštním logem. Dohoda o poctivých cenách byla velmi důležitým podnětem při předcházení možnému zneužití cen a zabránění nesprávného vnímání cen.

Pokud tedy chtěl obyvatel Estonska převést například 264,50 estonských korun na eura, musel si rozdělit $264,50 \text{ EEK} / 15,6466 \text{ (směnný kurz)} = 16,90463104 \text{ EUR}$. Výsledek musel být zaokrouhlen na dvě desetinná čísla. V tomto případě bylo třetí desetinné číslo 4, a tak se výsledek zaokrouhlil dolů. Obyvatel Estonska, který by si vyměnil 264,50 estonských korun, by obdržel 16,90 eur. [16]

V opačné situaci, například pokud by obyvatel chtěl převést 27 euro na estonské koruny, je převod následující: $27 \text{ EUR} * 15,6466 \text{ (směnný kurz)} = 422,4582 \text{ EEK}$. I zde musí být výsledek zaokrouhlen na dvě desetinná místa, výsledná částka je tedy 422,46 EEK.

2.3 Informační a mediální kampaň

ECB a Eesti Pank 17. září 2010 zahájily mediální kampaň na podporu příprav na zavedení eura v Estonsku, které tato země přijala k 1. lednu 2011. Tato kampaň byla zahájena 100 dní před přijetím a byla zahájena na oficiální konferenci, které se zhostila ECB spolu s Eesti Pank. ECB a estonská centrální banka spojily síly s veřejnými a soukromými organizacemi, aby zajistily včasné a přesné informace ohledně eura. Organizace, které se účastnili „partnerského programu“, byly zásobovány komunikačními materiály, které dále distribuovaly svým klientům, členům a zaměstnancům, aby jim pomohly připravit na změnu oběživa.

Hlavním cílem této mediální kampaně, která probíhala až do poloviny ledna 2011, bylo seznámit obyvatele Estonska s eurem, tzn. poskytnout jim kompletní informace o euromincích a eurobankovách, a zároveň je seznámit s jejich ochrannými prvky. Publikace vydané na podporu informovanosti byly vydány v estonštině, ruštině a angličtině. Kampaň byla také podpořena informačním logem (viz. Obr. 5).

Obr. 5: Logo na podporu informační kampaně („naše měna“)

Zdroj: [17]

Mediální kampaň probíhala zejména formou televizních spotů, které se vyskytly i v roce 2002, kdy euro přijaly například Itálie, Lucembursko či Portugalsko. Televizní spoty byly celkem čtyři, první 60 sekundový spot seznámil diváky s výskytem eura, další tři spoty, které byly 20 sekundové, vyzývaly obyvatele k tomu, aby se zajímaly o ochranné prvky a ověřovaly si jejich pravost.

Masová kampaň vyvolaná ECB se soustředila na mýtickou princeznu, která se jmenovala Evropa, vystupující z historie do moderního světa. Evropa je zobrazena estonskou modelkou Claudií. Podle řecké mytologie Evropa byla fénická princezna, která byla svedena řeckým bohem Diem, který byl zobrazen jako býk. Byla unesena na ostrov Kréta, kde ji Zeus prohlásil za královnu Kréty. Zároveň pojmenoval kontinent po ní, což vedlo řecké předky k tomu, aby používali slovo Evropa jako geografický pojem. Dnes Evropa pokračuje dále jako symbol EU, je dokonce zobrazena na dvou euromincích – řecké 2eurominci, která byla vydaná v září 2006, a pamětní 10eurové minci, která byla vydaná Belgií v roce 2004, jako vzpomínka na rozšíření EU.

V šedesátisekundovém spotu řecký předek zobrazuje Evropu, která přichází na svět, a která se přeměňuje na postavu moderního dne. Tato postava se vydává na cestu a symbolicky staví mosty mezi národy a lidmi v Evropě, kterou prochází. Postupné stavění mostů také prezentuje postupující vývoj Evropy. Zobrazuje kontinent, který se svým dědictvím a hodnotami stává stále těsnějším. Mosty nereflktují jenom věk a styl Evropy, což je téma evropských bankovek, ale také reprezentuje spojení mezi minulostí a budoucností, a symbolizuje Evropskou budoucnost. Na konci své cesty se Evropa objeví v Estonsku, čímž symbolizuje zavedení eura k 1. lednu 2011. [18]

Nedílnou součástí kampaně bylo vydání více než dvaceti publikací, některé z nich byly převážně vyrobeny pro výměnu estonské koruny za euro. Jedna z publikací byla distribuována do každé domácnosti, kde se lidé dověděli přepočítávací koeficient (viz. Příloha B). Také obsahovala informace, které v roce 2002 domácnosti považovaly za důležité.

Kromě publikací, které byly zaměřeny na širokou veřejnost, byly vydávány i speciální informační materiály, například pro zrakově postižené. Součástí informační kampaně bylo i logo, které se objevilo ve výlohách prodejců, a které informovalo o tom, že prodejci nebudou zvyšovat ceny (viz. Obr. 6). [18]

Obr. 6: Logo ve výlohách prodejců - „nezvyšujeme ceny“

Zdroj: [19]

Ve dnech 20. září – 31. října 2010 měli lidé z Tallinu a okolí možnost se osobně seznámit s eurobankovkami a mincemi. Výstava ukazovala historii peněz i výrobu eurobankovek. K vidění tam bylo několik interaktivních obrazovek; jedna z nich se týkala bezpečnostních prvků eurobankovek, kde návštěvníci měli možnost porovnat pravé bankovky a padělky.

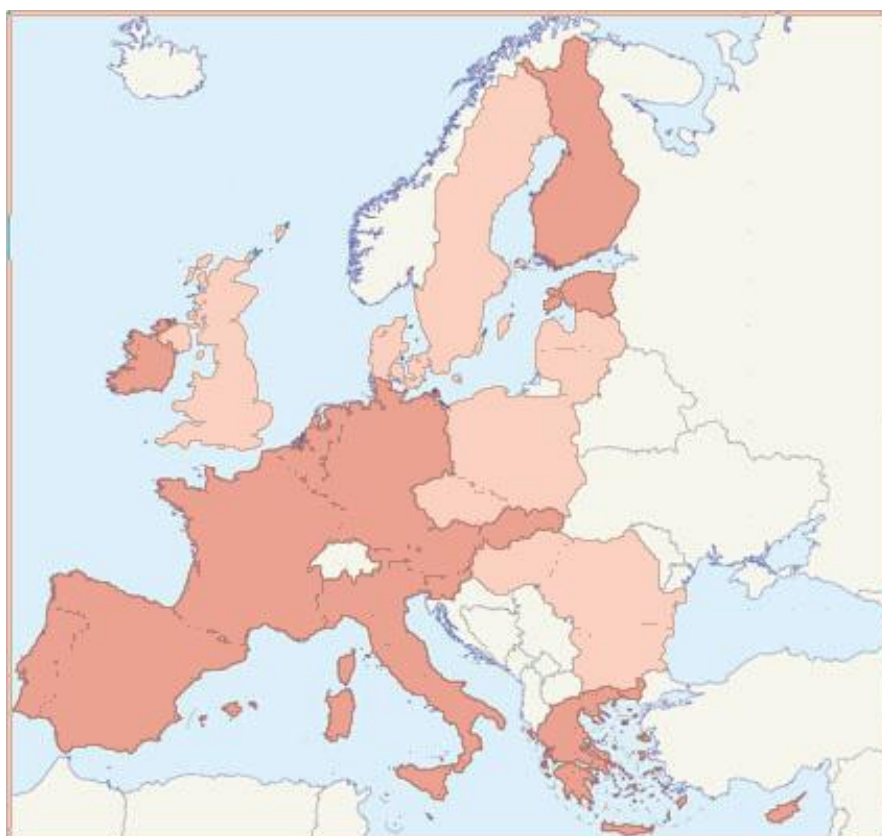
Žáci v Estonsku zase měli možnost se seznámit s eurem s Annou a Alexem, mladými hrdiny „Euro School“. Krátký příběh, ve kterém hrdinové stopují gang padělatelů bankovek, byl vyvinut pomocí dětí z European School Frankfurt, a byl využíván jako podklad pro online hru „Euro Run“. Příběh byl distribuován do všech škol v Estonsku společně s dalšími pomocnými materiály na začátku roku 2011.

„Informační kampaň v Estonsku přispěla k zajištění hladkého přechodu na euro. Přes určité zpoždění na začátku pokryla kampaň všechny hlavní praktické aspekty zavedení eura včas.“ [14] Evropská komise přispívala svými odbornými poznatky

v oblasti informační a mediální kampaně od počátečního záměru na zavedení eura. Evropská komise podepsala grantovou dohodu s estonským ministerstvem financí dne 13. července 2010. Evropská komise poskytla podporu až do výše 50% způsobilých nákladů na odměny odborníkům na komunikaci, mediální kampaně, celostátní průzkumy veřejného mínění, semináře a školení a materiály zasílané domácnostem. Komise mimo výše uvedeného také financovala putovní výstavu o euru ve čtyřech největších estonských městech (Tallinu, Narvě, Tartu a Rakvere), kterou shlédlo více jak 65 000 návštěvníků. Komise také zorganizovala semináře pro novináře a vydavatele tiskových publikací. Estonskou mediální kampaň nepodpořila jen Evropská komise, ale také ECB tým, že poskytla informační publikace, zorganizovala výstavy a další akce pro styk s veřejností a značnou měrou pomohla při mediální naučné kampani.

3 ESTONSKO JAKO SOUČÁST EUROZÓNY

K 1. lednu 2011 se Estonsko stalo první zemí bývalého Sovětského svazu, která se připojila k eurozóně (viz. Obr. 7). Eurozóna se rozšířila o sedmnáctého člena a euro se stalo platidlem pro více než 1,3 milionů Estonců, a více než 330 milionů Evropanů. Pro Estonce se stal tento den významným, neboť hotovost v podobě estonské koruny byla nahrazena eurem (viz. Příloha C). V relativně krátké době se měna v zemi změnila již podruhé, protože do roku 1992 platili Estonci ruským rublem. Vstup do eurozóny si obyvatelé odhlasovali v roce 2003, což bylo ještě před vstupem do Evropského společenství. Na odhodlání přijmout euro nezměnila nic ani tehdejší dluhová situace v eurozóně, která stále přetrvává. Šéf ECB, Jean-Claude Trichet, na tento okamžik reagoval takto: „Zavedení eura je historickým momentem pro každou
Obr. 7: Současná mapa států EU a eurozóny

Zdroj: [20]

- Země EU, v nichž se platí eurem
- Země EU, které euro nepoužívají

členskou zemi Evropské unie.“ [21] Estonský premiér jako důkaz víry v jednotnou evropskou měnu patřil mezi první obyvatele pobaltské země, kteří si vybrali z bankomatu nová eura. [22]

Nominální hodnoty eurobankovek jsou 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 euro. Totožné bankovky jsou v oběhu ve všech členských státech eurozóny. Estonská centrální banka Eesti Pank obstarávala eurobankovky pro výměnu hotovosti v oběhu prostřednictvím Evropského systému centrálních bank. Euromince jsou v nominálních hodnotách 1, 2, 5, 10, 20, 50 centů a 1 a 2 eurocent. Zadní strana mincí je u každého členského státu eurozóny odlišná, naopak přední strana je ve všech zemích stejná. I přes rozdílné zadní strany mincí, jsou všechny mince zákonným platidlem v celé eurozóně. Eesti Pank vybrala návrh národních stran estonských euromincí formou veřejné soutěže.

Mnoho lidí z Estonska vnímalo přijetí eura jako logický krok, který uzavřel cestu od nezávislosti, která začala v roce 1991. Navzdory tomu přetrvávaly i obavy. Obyvatelé Estonska, především starší část populace, se obávali, že bude docházet ke zdražování. Dopad zavedení eura na ceny byl mírný. Ovšem dvacetiletá Kaira Raitmeová, která prodávala pražené mandle v centru metropole Tallinnu, si to nemyslela. Prohlásila: *„Myslím, že to není dobré pro naši ekonomiku, povede to jen k růstu cen.*“ [22]

Dále se obávali, že jako součást eurozóny, budou i oni muset poskytnout finanční pomoc zemím, které jsou na pokraji státního bankrotu. Zejména sledovali situaci na Slovensku, které odstartovalo vlnu diskuzí ohledně přijetí eura. Šéf Evropského stabilizačního fondu, Klaus Regling, na tuto obavu reagoval takto: *„Je nepředstavitelné, že by euro padlo. Žádná země se eura z vlastní vůle nevzdá. Pro slabší země by to byla ekonomická sebevražda a pro silnější země by to bylo podobné. A politicky by měla Evropa bez eura pouze poloviční váhu.*“ [21]

Pro přijetí eura byli hlavně mladí lidé, kteří rádi cestují. Optimismus vládl i mezi Estonskými politiky, kteří doufali, že přijetí eura bude znamenat podporu zahraničního obchodu, a že vzroste důvěra investorů vůči této malé zemi. Centrální banka Eesti Pank ve své zprávě uvedla, že zavedení eura nevyvolalo žádné cenové nesrovnalosti. Vstup Estonska do eurozóny znamenal, že estonští rezidenti, a to jak

fyzické, tak právnické osoby, se stali rezidenty eurozóny. Od 1. ledna 2011 musí také Estonsko splňovat požadavky, které stanovuje ECB.

Pro období dvojího oběživa si Estonsko zvolilo období prvních dvou týdnů v roce 2011, tedy období od 1. ledna do 14. ledna 2011. Většina bankovních poboček poskytovala hotovostní služby i první den v novém roce. Pošty, na kterých bylo možno vyměnit hotovostní estonskou korunu za euro, byly během období dvojího oběživa otevřeny sedm dní v týdnu. O víkendu 1. a 2. ledna byl počet klientů, kteří přicházeli do bank, nízký. Avšak začátkem nového týdne, tedy pondělí 3. ledna, byl počet přepážkových transakcí zhruba třikrát až pětkrát větší než za běžných okolností.

Navzdory tomu, že se na poštách i v bankách tvořily obrovské fronty, díky pečlivým přípravám tyto instituce zvládly výměnu oběživa velmi dobře. Podíl obyvatel platících od 1. ledna 2011 eurem byl relativně vysoký. Ale další vývoj plateb probíhal téměř stejně, jako při přechodu na euro na Slovensku. [14]

Také maloobchodní sektor velmi dobře zvládl náročný proces, jenž souvisí se zaváděním nové měny a období, kdy se používaly obě měny zároveň. Maloobchodníci byli dobře zásobeni eurohotovostí, čímž se předešlo tvoření front. Průzkum Komise, který byl uskutečněn bezprostředně po skončení období dvojího oběživa, ukazoval, že velká část Estonců vnímala přechod na euro jako hladký a efektivní.

„Přechod na euro byl v Estonsku dobře připraven a měl hladký průběh. Bankomaty a prodejní terminály byly včas přenastaveny a banky a pošty dobře zvládly zvýšenou pracovní zátěž v období dvojího oběživa. Maloobchodníci se dobře vyrovnali s náročným procesem přechodu na euro a nakládání se dvěma měnami naráz. Byli dobře zásobeni eurohotovostí a velká většina vracela nazpět pouze eura již od prvního dne přechodu na euro. Přechod na euro v Estonsku potvrzuje zkušenost z předchozího zavádění eura po roce 2002, že dvoutýdenní období dvojího oběživa je dostatečné, pokud je přechod na euro dobře připraven.“ [14]

3.1 Postoj obyvateľstva ke zmene

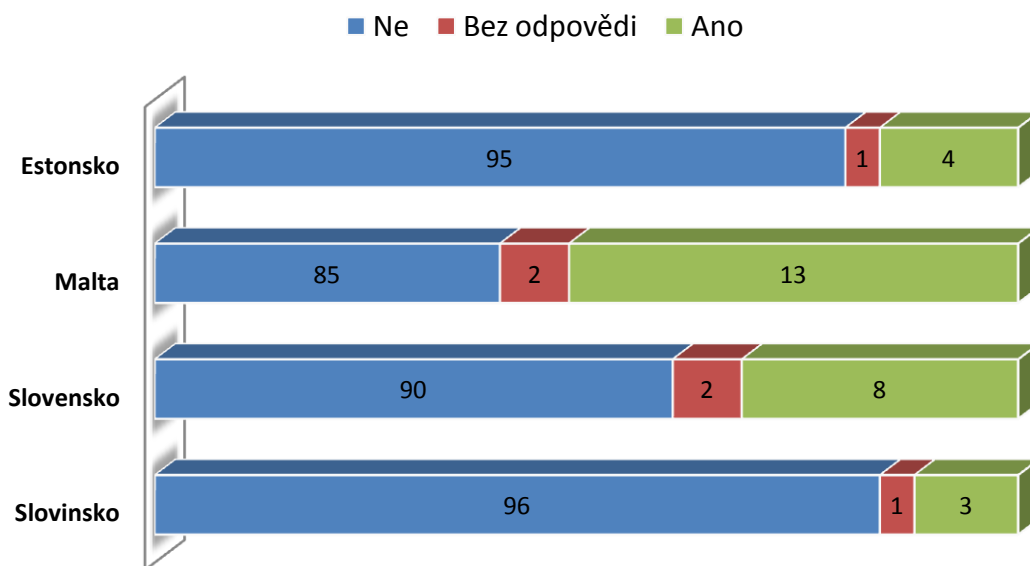
Mezi 16. a 20. lednem 2011 bylo dotázáno 1005 estonských respondentů (přibližně stejný počet respondentů byl i v ostatních zemích – Malta, Slovensko, Slovinsko). Dotazování probíhalo formou telefonických hovorů a přímými rozhovory. Byli dotazováni respondenti od věku 15 a výše. Vzorek dotázaných byl rozdělen podle věku, pohlaví, národnosti a ekonomické aktivity, aby zobrazoval všechny parametry obyvatel.

Úspěšnost přechodu na novou měnu

Skoro naprostá většina (87%) si myslela, že výměna eura proběhla hladce a efektivně, zatímco pouze 8% si myslelo pravý opak. Čtyři z deseti se domnívali, že přechod byl velmi hladký a efektivní.

Pouze několik málo respondentů (4%) uvedlo, že mělo problémy při výměně estonských korun za eura v prvním lednovém týdnu. Největším problémem byly dlouhé čekací fronty na přepážkách bank a dále problém s bankomaty, které byly dočasně mimo provoz. Méně častým problémem bylo i hlášení, že bankomat místo eur vydává stále estonské koruny. Problémy s výměnou měny a porovnání s jinými zeměmi zobrazuje Obr. 8.

Obr. 8: Problémy s výměnou oběživa v prvním týdnu v %.

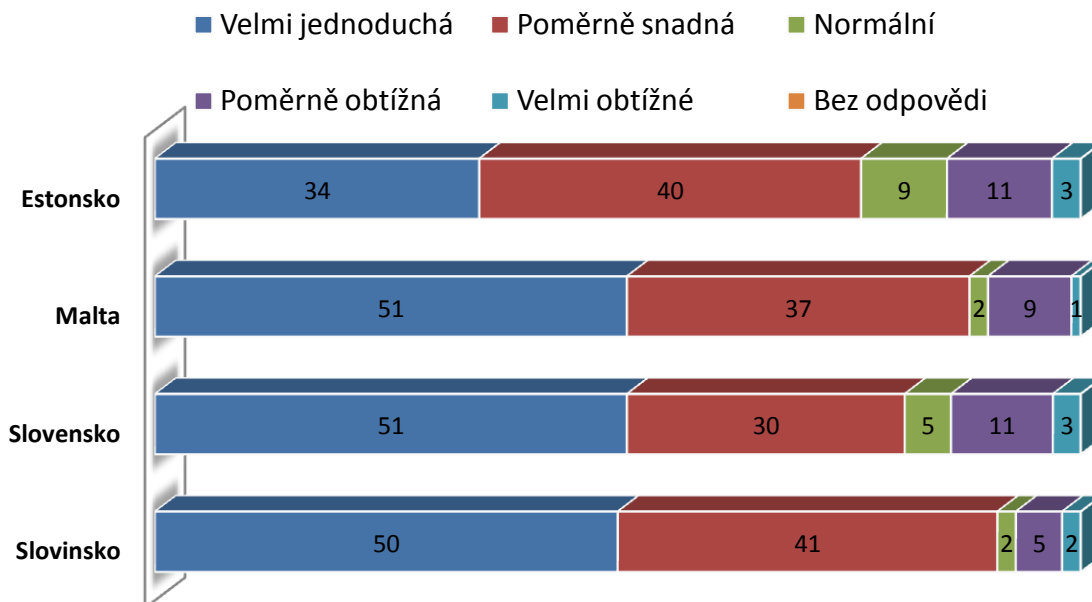

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

Seznámení s eurem

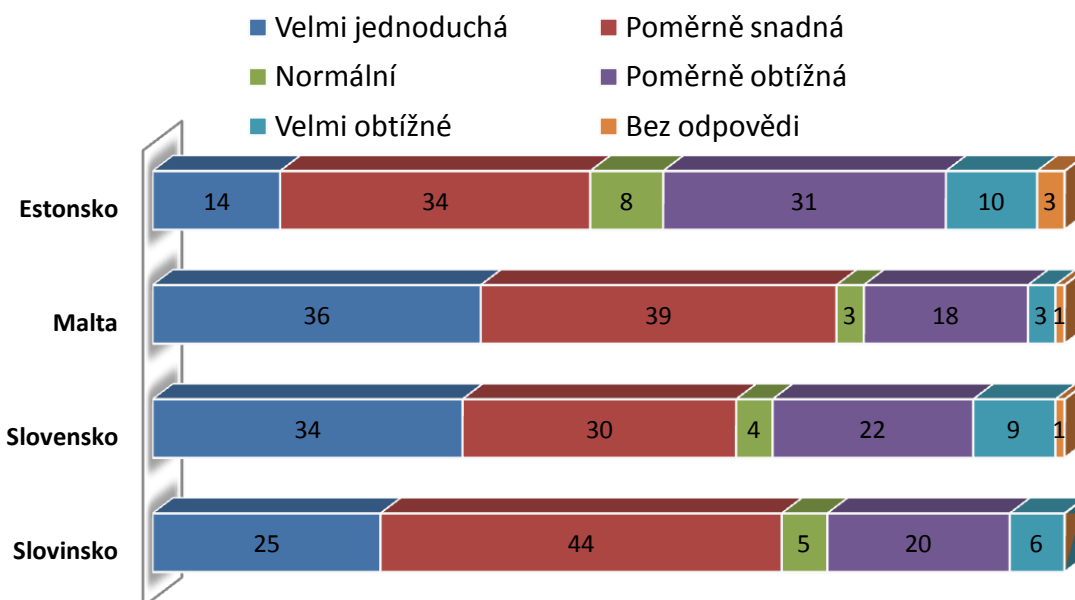
Téměř $\frac{3}{4}$ (74%) dotázaných řeklo, že bylo snadné rozlišit a manipulovat s eurobankovkami (viz. Obr. 9), méně než polovina uvedla to samé o euromincích (viz. Obr. 10). Obyvatelé Estonska tedy neměli s manipulací nové měny žádné velké problémy, podobně jako Slovensko či Malta.

Obr. 9: Míra obtížnosti manipulace s eurobankovkami v %.

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

Obr. 10: Míra obtížnosti manipulace s euromincemi v %.

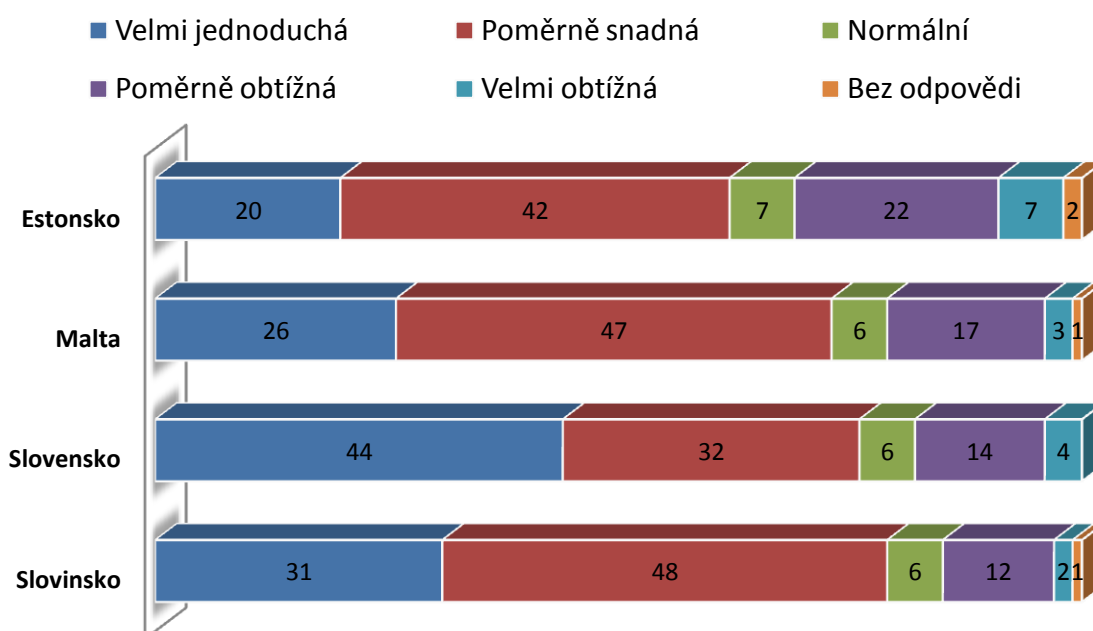

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

Respondenti často referovali o přepočítávání koruny na euro během nakupování. Výzkum ukázal, že pro oba druhy nákupu (každodenní nákupy x příležitostní nákupy) velmi vysoká část respondentů uvedla, že stále přepočítávají cenu na koruny (54% u každodenních nákupů, 48% u příležitostních nákupů). Přibližně tři z deseti respondentů si podvědomě přepočítávalo estonskou korunu na euro během denních nákupů (28%), zatímco 19% respondentů během příležitostních nákupů počítalo v euru. Zhruba jeden z pěti přemýšlel v korunách při jakémkoliv druhu nákupu.

Zhruba šest z deseti Estonců shledávalo jednoduchým přechod z koruny na euro (62% - viz. Obr. 11), zatímco téměř tři z deseti si myslelo, že to bylo obtížné (29%). Tak vysoký stupeň obtížnosti nebyl zaznamenán v dřívějším přechodu na euro po roce 2002. Pouze 20% si myslelo, že přechod byl velmi jednoduchý.

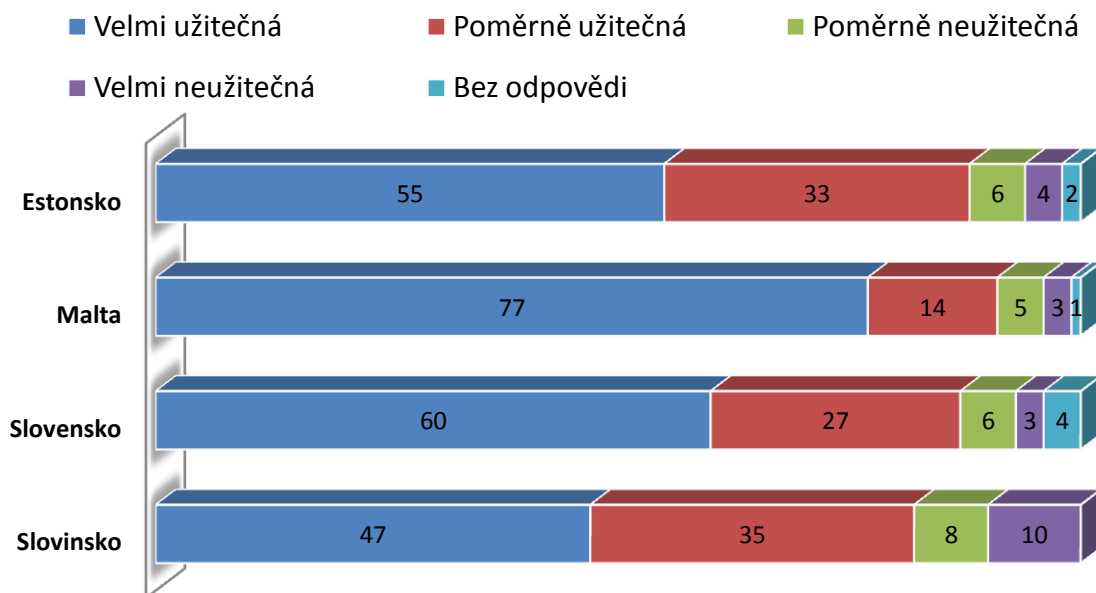
Obr. 11: Míra obtížnosti přechodu na euro v %.

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

Užitečnost dvojího označení ceny bylo obrovské (88% - viz. Obr. 12). Více než osm z deseti respondentů (83%) řeklo, že dvojí zobrazení cen bylo většinou nebo vždycky správně převedeno.

Obr. 12: Míra užitečnosti dvojího uvedení cen v %.

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

Pokud byli respondenti požádáni o spontánní vyjmenování bezpečnostních prvků eura, část respondentů (tři z deseti – 31%) nebylo schopno uvést žádné. Účastníci výzkumu byli více seznámeni s vodoznakem a bezpečnostním proužkem, a to čtyři z deseti (42%).

Znepokojení ohledně přechodu na euro

Téměř šest z deseti respondentů (59%) řeklo, že cenový přechod na euro nebyl v pořádku, na tuto otázku se ptali 62% lidí ze všech dotazovaných.

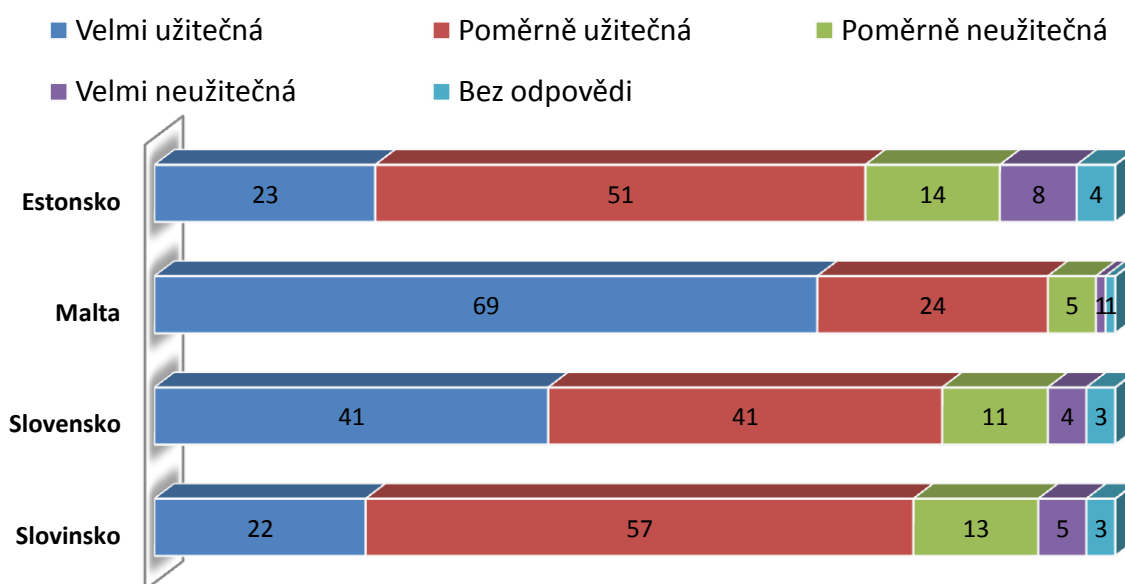
Většina (55%) Estonců si myslela, že euro zvýší inflaci v jejich zemi, naopak asi dva z deseti (21%) věřilo, že připojení k eurozóně pomůže Estonsku udržet cenovou stabilitu, 7% dotazovaných očekávalo, že přijetí eura nebude mít vliv na inflaci.

Informace ohledně eura

Většina, (88%) dotázaných, se cítila informována ohledně nové měny, a čtvrtina se označila za velmi dobře informované. Velmi informovaní se cítili muži a podnikatelé než ženy a ostatní skupiny zaměstnanců.

Na dotaz ohledně pramenů, ze kterých získávali informace ohledně eura, zmínili respondenti média (91%), komerční banky byly uvedeny u přibližně jednoho z pěti respondentů (18%), následovala vláda a národní a oblastní úřady (15%) a národní centrální banka (12%). Když byli Estonci dotazováni, jaký informační kanál považují za nejefektivnější, polovina z nich uvedla televizi (viz. Obr. 13). Internet a národní informační internetová stránka (<http://euro.eesti.ee>) byly na druhém místě (14%), rádio, tisk, publikace nebo brožury týkající se eura byly uvedeny zhruba u jednoho z deseti respondentů (9 - 11%).

Obr. 13: Míra užitečnosti televizních spotů v %.

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

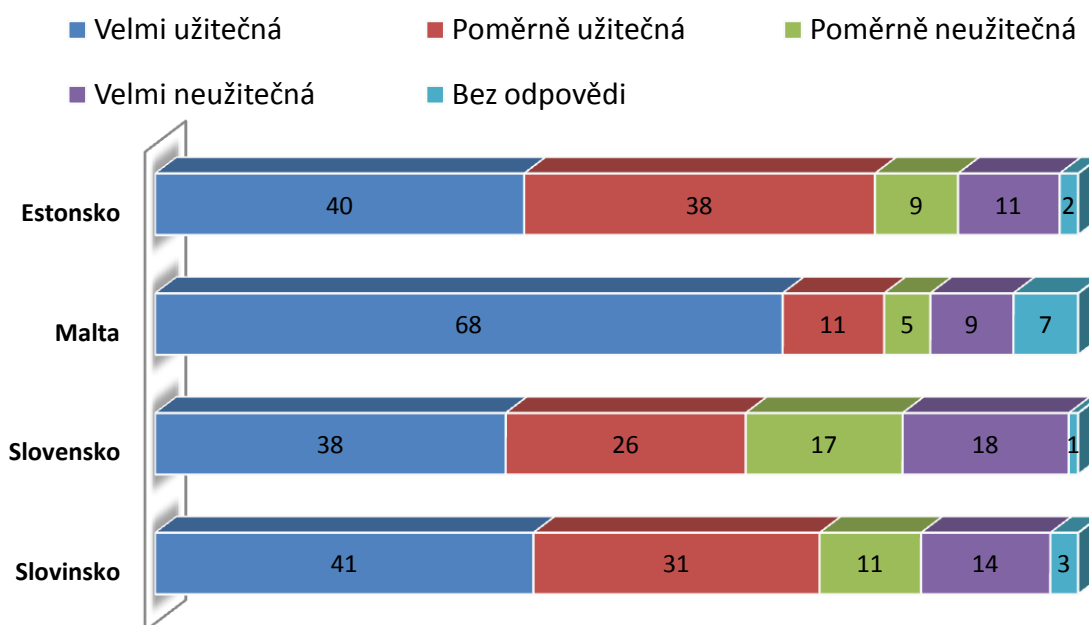
Pokud byli dotazováni na témata ohledně eura, o kterých by měli rádi více informací, podstatný počet Estonců uvedl, že nepotřebuje žádné další informace (30%). Dvě z nejméně zmíněných témat, které by rádi obdrželi ohledně eura, byly – sociální, ekonomické a politické vlivy eura a přepočítání měny.

Brožury ohledně eura a eurokalkulátor

Ve srovnání s ostatními přechody na měnu po roce 2002, Estonci byli méně nakloněni k tomu, aby si koupili brožury s informacemi o euru. Téměř 73% Estonců řeklo, že si brožuru před představením nové měny k 1. lednu 2011 nezakoupilo. Oproti tomu relativně velký počet, který si tuto brožuru koupil, uvedl, že ji vlastně neotevřel (43%).

Protože pro každou domácnost byla dostupná jedna eurokalkulačka, téměř všichni estonci uvedli, že jednu obdrželi (90%), a přes ¾ (78%) shledalo tento nástroj užitečný (viz. Obr. 14).

Obr. 14: Míra užitečnosti eurokalkulátoru v %.

Zdroj: [23], 2012 (vlastní zpracování)

3.2 Očekávaný výhled v letech 2011 – 2013

Estonská centrální banka Eesti Pank vydala pro období 2011 – 2013 prognózu ekonomického vývoje v Estonsku. Estonská ekonomika rostla rychleji, než se očekávalo v prvních třech čtvrtletích roku 2011. Expanze byla většinou řízena příznivým tržním prostředím a posilující domácí poptávkou. Domácnosti i podniky v Estonsku kupovali více dlouhodobějších statků, zvyšovali své investice a byli ochotni si více půjčovat. [24]

Silnější růst estonské ekonomiky byl doprovázen inflací, která byla vyšší, než se očekávalo, což bylo posíleno rostoucími cenami energetických komodit a potravin na světovém trhu. Hospodářský růst v současné době polevuje, a podobně jako zbytek Evropy, i estonský ekonomický výhled závisí na tom, jak bude řešena situace Řecka. Krize klade velký tlak jak na bankovní sektor eurozóny, tak i na hospodářskou aktivitu. Estonská centrální banka Eesti Pank ve své prognóze očekává, že se hospodářský růst v roce 2012 v Estonsku výrazně zpomalí,

a že nelze zcela jednoznačně vyloučit recesi. Opětovný růst ekonomiky prognóza očekává v roce 2013, navíc za předpokladu, že se vnější prostředí bude zlepšovat. [24]

Hospodářský růst byl v posledních letech velmi nestálý. Propad, který byl způsobený finanční krizí ve světě, byl v roce 2010 následován externím obchodem založeným na znovuoživení, ale růstový impuls začíná znovu zeslabovat. Vyspělé ekonomiky si chtějí zachovat klidnou hlavu a úkol zachování globálního růstu je nyní většinou na bedrech rozvojových ekonomik. Dluhová krize v eurozóně zhoršila i ekonomickou situaci hlavních estonských partnerů v druhé polovině roku 2011. Předpoklad pro externí růst poptávky byl přizpůsoben směrem dolů pro následující roky. To bude částečně kompenzováno nižšími úrokovými sazbami. [24]

Obavy z dluhové krize nemá jen Evropa, ale také zbytek světa. Současná situace také ovlivnila hlavní akciové indexy, které prudce poklesly. Snižování důvěry v eurozóně má malý vliv na výrobu a obchod, září vykazovalo znaky snížení objemu výroby a pokles nových objednávek. Politické napětí v několika zemích eurozóny také oslabilo důvěru, což s sebou přineslo na trh nedůvěru v navrhovaná ekonomická opatření a nedostatky v záchranných balíčcích. Je velmi důležité udržet současné negativní dopady dluhové krize na finanční stabilitu, a zároveň nedopustit další prohloubení, protože by to mohlo vážně ohrozit již tak slabé oživení reálné ekonomiky. Pro optimističtější vyhlídky na zlepšení je třeba získat a obnovit důvěru finančních trhů. [24]

Ve srovnání s několika posledními lety se domácí ekonomická nerovnováha v Estonsku zmírnila a zároveň byl posílený odpor ke zhoršení vnějšího prostředí. Vzhledem ke skromnějšímu očekávání trhu, poklesu zadluženosti soukromého sektoru a opatrnějšímu přístupu k přísnějším finančním podmínkám, se perspektiva na provádění razantních změn zmenšila. [24]

Podniky obnovily své zisky a velkou část přesunuly do svých finančních rezerv, aby snížili zranitelnost. Snižování mezd také podpořilo hospodářskou konkurenceschopnost. Přestože velký počet nezaměstnaných i nadále zatěžuje Estonskou ekonomiku, rychlé vytváření pracovních míst zmírňuje trvalé hospodářské škody vyplývající z poklesu ekonomiky. [24]

S růstem zaměstnanosti a poklesem nezaměstnanosti byl vývoj na trhu práce v roce 2011 překvapivě pozitivní. Ačkoli byla zaměstnanost podpořena velkým počtem sezónních pracovních míst a pravděpodobně také prací v zahraničí, i nadále se předpokládá zlepšující trend. Dlouhodobá nezaměstnanost poklesla ve třetím čtvrtletí roku 2011. Mzdové náklady začaly růst spolu s hospodářskou aktivitou a počet volných pracovních míst byl na vzestupu v několika odvětvích. Problém byl ale v nedostatku kvalifikovaných pracovníků. [24]

Tlaky na zvyšování mezd ještě nejsou silné a zpomalení ekonomického růstu pravděpodobně zabrání dalšímu navyšování mezd. Podle výhledu do budoucna může na trhu práce vzniknout vážné riziko pro vývoj estonské ekonomiky. V roce 2012 prognóza předpokládá, že zaměstnavatelé budou chtít snížit počet svých zaměstnanců znovu. K této situaci by ale došlo v případě, že by nastala recese anebo dlouhodobý útlum. Proto, jestli začnou objemy produkce klesat, bude rozumné snížit pracovní dobu namísto propouštění lidí, alespoň ze začátku. Prudký nárůst nezaměstnanosti by mohl způsobit velký odliv práceschopného obyvatelstva do zahraničí, což by představovalo riziko pro budoucí růst Estonska. [24]

Estonská inflace byla vyšší než 5% v prvních třech čtvrtletích roku 2011. To bylo většinou způsobeno růstem cen potravin a energií. Vývozci potravin využili tohoto růstu cen, což mělo za následek zvýšení cen i v Estonsku. Toto bylo následně umocněno zvýšením přírážek v distribučním sektoru. Zdražování dosáhlo svého historického maxima ve druhém čtvrtletí roku 2011. Zrušení prodejní daně v Tallinnu na začátku roku 2012 bude zkouškou v mnoha oblastech. Nicméně od první poloviny roku 2011 globální trh v Estonsku neovlivňoval žádné další cenové tlaky. A komodity dokonce očekávají mírný pokles cen během roku 2013. V důsledku toho se inflace v Estonsku zpomalila již ve čtvrtém čtvrtletí roku 2011 a očekává se, že přetrvá do roku 2012. [24]

Banky, které působí v Estonsku, zůstaly mimo epicentrum evropské dluhové krize. Ačkoli jsou banky dostatečně kapitalizované a zdroje financování se zlepšily, což znamená lepší finanční podmínky pro firmy a domácnosti, prognóza nových úvěrů je více pesimistická kvůli stagnující vnější poptávce a slabší ekonomické aktivitě. Zatímco prognóza na jaře 2011 očekávala, že úvěrové marže klesnou během následujícího roku, současná prognóza s přihlédnutím k nejistotám ve vnějším

prostředí předpokládá, že zůstane na současné úrovni. Pokud se bude zvyšovat odpor k všeobecnému riziku, nelze vyloučit rychlejší nárůst finančních nákladů, než se očekávalo. Zároveň je důležité, že banky jsou připravené financovat projekty, které jsou nezbytné pro hospodářský růst. [24]

Ve vnějším prostředí panuje značná nestabilita. Plánovaný vývoj je poznamenán znatelnou nejistotou, přičemž převažuje negativní výhled. Proto je plánovaný scénář doplněn alternativním scénářem, kdy pokles ve vnějším prostředí je ostřejší a delší. Je dosti pravděpodobné, že kromě silného poklesu zahraniční poptávky, se Estonsko bude potýkat se zvýšením úvěrových marží. Pokud tomu tak bude, v roce 2012 se v Estonsku předpokládá recese s inflací klesající rychleji, než se předpokládalo v původním scénáři, a uzdravení se odloží do vzdálenější budoucnosti. [24]

Fiskální politika se také potýká s většími problémy, které jsou spojené s vysokou mírou nejistoty ve vnějším prostředí. Je poměrně obtížné odhadnout udržitelný hospodářský růst v příštích letech, strukturu ekonomiky a odpovídající úroveň daňových příjmů. Podle státního rozpočtu 2012 bude na příští rok růst vládních výdajů zhruba 9%, částečně kvůli jednorázovým faktorům. Bez tohoto by nebyl nárůst vyšší než 5%. Tato sazba je příliš rychlá pro ekonomiku, protože odkládá vládní cíl ukončení konsolidovaného rozpočtového deficitu. Podle prognózy Eesti Pank, bude mít státní rozpočet přebytek po roce 2013. Je důležité vzít na vědomí vládní plán na snížení daní z mezd v průběhu příštích dvou let. [24]

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo popsat a přiblížit zavedení eura v Estonsku, popsat a zhodnotit jednotlivé fáze plnění konvergenčních kritérií nezbytných pro vstup do Hospodářské a měnové unie a zhodnocení postoje obyvatel Estonska k zavedení nové měny, které předcházela řada procesních kroků.

Estonsko, které původně plánovalo přijetí eura již na začátek roku 2007, nedokázalo v tomto období splnit konvergenční kritérium inflace. I přesto, že v posledních dvou letech na tuto malou pobaltskou zemi doléhala hospodářská krize, Estonsko bylo schopno v roce 2010 dodržet konvergenční kritéria a obhájit nový datum přijetí eura, a to k 1. lednu 2011. HMU se rozšířila o sedmnáctého člena v době, kdy se jí nedařilo zrovna nejlépe, neboť Řecko a Irsko se nacházely na pokraji státního bankrotu.

Estonsko mělo necelý rok a půl, aby se mohlo připravit na přijetí nové měny. To znamenalo především uskutečnit výraznou mediální a informační kampaň. Hlavním cílem této kampaně bylo informovat širokou veřejnost o nové měně, manipulaci s novou měnou a seznámení s ochrannými prvky bankovek. Šest měsíců před přijetím nové měny byly ceny v obchodech uváděny v estonských korunách a zároveň i v eurech, a to proto, aby se obyvatelé začali pomalu orientovat v nové cenové hladině. Estonsko, které se stalo již 17 zemí, které euro přijalo, mohlo čerpat ze zkušeností ostatních zemí. Estonsko zařadilo do své kampaně i čtyři televizní spoty, které byly v roce 2002 využity například Itálií, Lucemburskem či Portugalskem.

Mnoho lidí z Estonska vnímalo přijetí eura jako logický krok, který uzavřel cestu od vzniku nezávislosti, která začala v roce 1991. Navzdory tomu přetrvávaly obavy, a to zejména u starší části populace. Ta se obávala, že dojde ke zdražování. Další obavou z přijetí nové měny bylo to, že Estonsko jako součást eurozóny, bude muset poskytnout finanční pomoc zemím, které se dostanou do vážné ekonomické krize.

Pro přijetí eura byli hlavně mladí lidé, kteří rádi cestují a hledají pracovní příležitosti mimo svojí zemi. Optimismus vládl i mezi Estonskými politiky, kteří byli přesvědčeni, že přijetí eura bude znamenat podporu zahraničního obchodu, a že vzroste důvěra investorů vůči této malé zemi.

V rámci zavedení nové měny neshledala estonská centrální banka Eesti Pank žádné větší problémy. Podle mého názoru přijetí nové měny znamenalo pro obyvatele Estonska přínos, a to zejména v možnosti přílivu nových zahraničních investorů, v úspoře transakčních nákladů při zahraničním obchodování, v pohodlnějším cestování do zemí eurozóny a ve zvýšení hospodářské úrovně země.

Podle mého názoru byl vstup Estonska do Hospodářské a měnové unie správným krokem, protože díky členství v eurozóně se zvyšuje možnost vyšší prosperity, hospodářského a obchodního rozvoje země.

Vzhledem k tomu, že zatím nebyly zveřejněny výsledky hospodaření za rok 2011, nelze v současné době srovnat, jaký vliv má pro Estonsko členství v eurozóně. Po zveřejnění bude zajímavé srovnat ekonomický výhled pro rok 2011 oproti skutečnému výsledku.

Jsem přesvědčena, že jednotlivé kapitoly v práci postupně seznamují čtenáře s plněním konvergenčních kritérií, přípravnou fází a činnostmi nezbytnými pro přijetí nové měny a názory obyvatel po zavedení eura tak, aby si čtenář mohl přiblížit proces zavedení eura v Estonsku a mohl se tak lépe orientovat v procesu přechodu na novou měnu.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obr. 1: Kritérium inflace od roku 2004	19
Obr. 2: Saldo rozpočtu Estonska (v % HDP)	21
Obr. 3: Vládní dluh Estonska (v % HDP).....	21
Obr. 4: Harmonogram zavedení eura.....	22
Obr. 5: Logo na podporu informační kampaně („naše měna“).....	31
Obr. 6: Logo ve výlohách prodejců - „nezvyšujeme ceny“	32
Obr. 7: Současná mapa států EU a eurozóny	34
Obr. 8: Problémy s výměnou oběživa v prvním týdnu v %	37
Obr. 9: Obtížnost manipulace s eurobankovkami v %	38
Obr. 10: Obtížnost manipulace s euromincemi v %	38
Obr. 11: Míra obtížnosti přechodu na euro v %	39
Obr. 12: Míra užitečnosti dvojího uvedení cen v %	40
Obr. 13: Míra užitečnosti televizních spotů v %	41
Obr. 14: Míra užitečnosti eurokalkulátoru v %	42
Tab. 1: Přehled ukazatelů hospodářské konvergence v Estonsku.....	18
Tab. 2: Činnosti příprav na přijetí eura	26

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ECB	Evropská centrální banka
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMI	Evropský měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
ERM, ERM II	Mechanismus směnných kurzů
ESCB	Evropský systém centrálních bank
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
Euroatom	Evropské společenství pro atomovou energii
HDP	Hrubý domácí produkt
HMU	Hospodářská a měnová unie
IT	Informační technologie

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. ISBN 978-80-7325-223-6
- [2] LACINA, Lubor. *Evropská unie – trendy, příležitosti, rizika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-077-2
- [3] SYCHRA, Zdeněk. *Jednotná evropská měna – Realizace hospodářské a měnové unie v EU*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2009. ISBN 978-80-210-5082-2
- [4] *Europa* [online]. [cit. 2012-03-18]. Stručný průvodce eurem. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/general/pdf/short_guide_euro_cs.pdf >
- [5] *Zavedení eura v České republice* [online]. [cit. 2012-03-18]. Výhody pro spotřebitele. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_spotrebiteel.html>
- [6] *Zavedení eura v České republice* [online]. [cit. 2012-03-18]. Výhody pro podnikatele. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_podnikatel.html>
- [7] *Zavedení eura v České republice* [online]. [cit. 2012-03-18]. Nevýhody a rizika přijetí eura. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_nevyhody_rizika.html>
- [8] *European central bank* [online]. 2010 [cit. 2010-02-19]. Annual Report. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/annrep/ar2010cs.pdf>>
- [9] *European central bank* [online]. 2010 [cit. 2012-02-20]. Convergence Report. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr201005cs.pdf>>
- [10] *Česká národní banka* [online]. 2010 [cit. 2012-02-20]. Monitoring centrálních bank – červen. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/1002_mcb.pdf>
- [11] *Euro Eesti* [online.] 2010. [cit. 2012-04-14]. Estonia's national changeover plan. Dostupné z WWW: <http://www.euo.dk/upload/application/pdf/b8685355/Unga_rneurochangeover.pdf >

- [12] *European central bank* [online]. 2011 [cit. 2012-02-26]. Jednotlivé fáze přechodu na hotovostní euro. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/euro/changeover/estonia/html/index.cs.html>>
- [13] *Eesti Pank* [online]. 2010 [cit. 2012-03-01]. Euro adoption principles. Dostupné z WWW: <<http://www.eestipank.info/pub/en/EL/ELiit/euro/yle.html>>
- [14] *Eur-Lex* [online]. 2011 [cit. 2012-04-04]. Zavedení eura v Estonsku. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0140:FIN:CS:PDF>>
- [15] *Eur-Lex* [online]. 2010 [cit. 2012-03-01]. Stav příprav na přechod na euro v Estonsku. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0667:FIN:CS:HTML>>
- [16] *Eestipank* [online]. 2011 [cit. 2012-03-12]. Rules of recalculating prices. Dostupné z WWW: <http://www.euro.eesti.ee/EU/Prod/Euroveeb/Main_Page/left_menu/Practical_information/level2_5.html>
- [17] *Eesti Kohtuekspertiisi Instituut* [online]. 2012 [cit. 2012-02-28] EURO pangatähtede ja -müntide turvaelemendid. Dostupné z WWW: <<http://www.ekei.ee/53133>>
- [18] *European central bank* [online]. [cit. 2012-02-29]. Euro campaign Estonia 2011. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.int/euro/pdf/material/estonia/PressKit_campaign_EN.pdf?3ca05f9bc2d01e69f4d8dc62ad9fd548>
- [19] *Dasanjós* [online]. [cit.2012-03-02]. Hinda Ei Tosta. Dostupné z WWW: <<http://dasanjós.tumblr.com/>>
- [20] *Europa* [online]. 2011 [cit. 2012-03-05]. Cestování po Evropě. Dostupné z WWW: <http://www.europa.eu/travel/money/index_cs.htm>
- [21] *ČT 24* [online]. 2011 [cit. 2012-03-05]. Estonsko dalo sbohem koruně, ode dneška platí eurem. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/110585-estonsko-dalo-sbohem-korune-ode-dneska-plati-eurem/>>
- [22] *Ihned.cz* [online.] 2011 [cit. 2012-03-05]. Estonci už počítají v eurech, bojí se cen. Dostupné z WWW: <<http://www.hn.ihned.cz/c1-49150780-estonci-uz-pocitaji-v-eurech-boji-se-cen>>

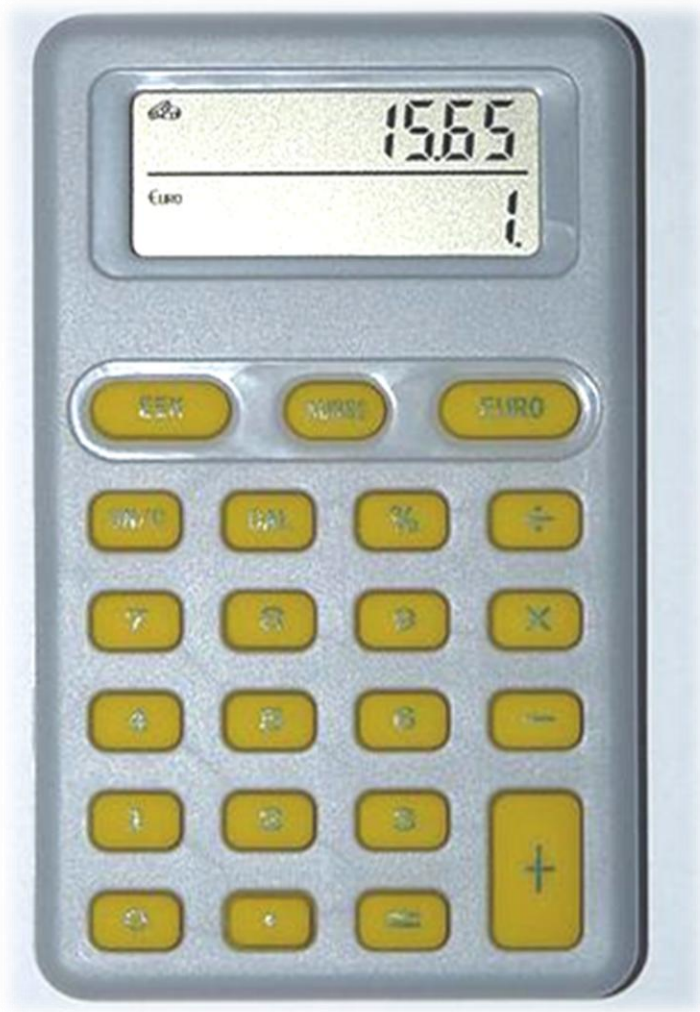
- [23] *Europa* [online]. [cit. 2012-03-10]. Euro introduction in Estonia. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_309_sum_en.pdf>
- [24] *Eestipank* [online]. 2011 [cit. 2012-03-23]. Economic forecast for 2011 – 2013. Dostupné z WWW: <http://www.eestipank.info/pub/en/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/ylevaade/_2011_02/_4_211.pdf?ok=1>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Měnový kalkulátor mezi estonskou korunou a eurem	54
Příloha B: Informační leták – „Připraveni na euro?“	55
Příloha C: Vzhled stran estonských euromincí	56

PŘÍLOHY

Příloha A: Měnový kalkulátor mezi estonskou korunou a eurem

Příloha B: Informační leták – „Připraveni na euro?“

OUR
money

€1 =
EEK
15.6466

20 EURO

€-day = 1 January 2011
READY FOR THE EURO?

EUROPEAN CENTRAL BANK
EUROSYSTEM

Příloha C: Vzhled stran estonských euromincí

€2

10 cent

€1

5 cent

50 cent

2 cent

20 cent

1 cent

ABSTRAKT

HEBROVÁ, E. *Zavedení eura v Estonsku*. Plzeň: Fakulta ekonomická, Západočeská univerzita v Plzni, 56 str., 2012

Klíčová slova: Estonsko, eurozóna, evropská integrace, konvergenční kritéria, zavedení eura

Bakalářská práce se zabývá zavedením eura v Estonsku, které se stalo sedmnáctým členem eurozóny. Cílem práce je popsat a přiblížit proces zavádění eura v Estonsku a zhodnotit jednotlivé fáze plnění konvergenčních kritérií, jež jsou nezbytná pro vstup do Hospodářské a měnové unie. Práce je rozčleněna do tří kapitol, kde první kapitola pojednává o počátcích měnové integrace, realizaci Hospodářské a měnové unie a o znění konvergenčních kritérií. Druhá kapitola se zabývá Estonskem před zavedením eura, tzn., zda byla splněna konvergenční kritéria, jak probíhaly přípravy na přechod z estonské koruny na euro a jakým způsobem prováděla země informační a mediální kampaň. Poslední kapitola se zaměřuje na přijetí eura a postoj obyvatel vůči této nové měně a ekonomický výhled v letech 2011 – 2013.

ABSTRACT

HEBROVÁ, E. *Euro adoption in Estonia*. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 56 pages, 2012

Key words: Estonia, eurozone, european integration, convergence criterion, introduction of euro

The Bachelor thesis is focused on the adoption of the euro in Estonia. This country has become the seventeenth member of the eurozone. The aim of my Bachelor thesis is to describe and offer an insight on the proces of the euro adoption in Estonia and to evaluate each phase of the fulfil of convergence criteria required for entering of the Economic and Monetary Union. The Bachelor thesis is separated in tree parts. The first part describes the begin of monetary integration, the Economic and Monetary Union and the convergence criteria . The second part aims to introduce Estonia before adopting of euro,e.g. if the convergence criteria were fulfilled, how the estonia kroon was prepared for the changeover, and how the country provided information and communication campaign. The last part is focused on adoption of euro and on the approach of the citizens to this new currency and economical view for the years 2011-2013.